

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av utsökningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Syftet med denna proposition är att effektivisera utsökningsförfarandet i de fall då gäldenären med osakliga metoder försöker försvåra och undvika verkställighet.

I propositionen föreslås att till utsökningslagen fogas stadganden om utsökningsmyndigheternas rätt att få information och om deras tystnadsplikt. En utomstående blir enligt förslaget skyldig att i ett enskilt utsökningsärende utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt uppge för utmätningsmannen om han har i sin besittning egendom som tillhör gäldenären eller om gäldenären har en fordran på honom eller om han med gäldenären har ingått ett avtal som kan ha betydelse när man söker efter utmätningsbar egendom som tillhör gäldenären. Denna informationsskyldighet skall gälla bl.a. kreditinstitut och försäkringsanstalter. En arbetsgivare skall enligt förslaget lämna uppgifter om arbetstagarens arbetsförhållande och lön samt om hans adress och telefonnummer. Utmätningssmannen skall också ha rätt att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt av andra myndigheter och av samfund som sköter offentliga uppgifter få information om gäldenärens inkomster, förmögenhet, arbetsförhållande och pension, liksom också sådana uppgifter som behövs för att man skall få kontakt med gäldenären.

Utsökningsmyndigheten får enligt förslaget inte avslöja eller utnyttja information som gäller andras affärs- eller yrkeshemligheter eller en privatpersons personliga förhållanden, och inte heller sådan information om gäldenärens eller en utomståendes ekonomiska ställning som utsökningsmyndigheten har skaffat fram vid utsökningsutredningen eller annars vid verkställigheten. Utmätningssmannens beslut och andra protokoll än sådana som gäller utsökningsutredningen

är dock alltid offentliga. Beträffande gäldenärer som konstaterats vara medellösa skall det på samma sätt som i dag kunna ges kreditupplysningar. Utmätningssmannen skall utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt få ge sökanden uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning och de uppgifter som behövs för väckande av återvinningstalan. Som informationsutbyte myndigheter emellan blir utmätningsmannen skyldig att underätta åklagar- eller förundersökningsmyndigheterna om vissa brott som gäldenären har gjort sig skyldig till. Utmätningssmannen får rätt att till myndigheterna lämna uppgifter också om andra missbruk som gäldenären har gjort sig skyldig till.

Utmätningssmannens regionala behörighet föreslås bli utvidgad. Om det finns risk för att verkställigheten annars inte kan genomföras, skall utmätningsmannen få mäta ut egendom som finns inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde, och utmätningsmannen skall också få mäta ut egendom som finns inom hans eget verksamhetsområde även om han inte annars skulle vara behörig. Om verkställigheten annars äventyras, kan lös egendom som finns på okänd plats mätas ut om egendomen kan identifieras tillräckligt noggrant utan att man har sett den.

Enligt förslaget kan lös egendom som sannolikt tillhör gäldenären mätas ut även om den finns i en utomståendes besittning. Vidare föreslås att utmätningsmannen temporärt skall kunna belägga egendom som gäldenären har överlåtit eller pantsatt åt en utomstående med kvarstad, ifall det är sannolikt att återvinningstalan väcks.

Lagen avses träda i kraft den 1 december 1996.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	3
2.1. Lagstiftning och praxis	3
Utsökningsmyndigheternas rätt att få information	3
Tystnadsplikt	5
Regional behörighet	5
Utomståendes ställning	6
Återvinning	6
2.2. Lagstiftningen i utlandet	7
Sverige	7
Norge	8
Danmark	8
Frankrike	9
Schweiz	9
2.3. Bedömning av nuläget	9
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	10
3.1. Allmänt	10
3.2. Utsökningsmyndigheternas rätt att få information	10
3.3. Tystnadsplikt	13
3.4. Regional behörighet	14
3.5. Utomståendes ställning	15
3.6. Återvinning	15
4. Propositionens verkningar	16
5. Beredningen av propositionen	17
6. Samband med andra propositioner	18
DETALJMOTIVERING	19
1. Lagförslaget	19
2. Närmare stadganden och bestämmelser	31
3. Ikraftträdande	31
LAGFÖRSLAG	32

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

En totalrevidering av utsokningslagen av år 1895 bereds för närvarande vid justitieministeriet. Det är meningen att totalrevideringen skall genomföras genom omfattande delreformer.

Stadgandena om utsokningsmyndigheterna och ändringssökande vid utsokning har redan reviderats genom en lag om ändring av utsokningslagen (197/96). Också en ny lag om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/96) har antagits. Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om indragande av överexekutor (RP 92/1996 rd) samt regeringens proposition med förslag till lag om övergångsstadganden för reformen angående utsokningsmyndigheterna och ändringssökande i utsokningsärenden samt indragande av överexekutor (RP 93/1996 rd) är också för närvarande under behandling i riksdagen. Alla de nämnda reformerna träder i kraft i samband med lokalförvaltningsreformen den 1 december 1996.

Vid sidan av totalrevideringen har det visat sig nödvändigt att bereda vissa brådskande separata reformer. Statsrådet har den 1 februari 1996 fattat ett principbeslut (protokoll 11/1996) om ett handlingsprogram för att minska den ekonomiska brottsligheten och den ekonomiska gråzonen. Enligt handlingsprogrammet bör man utreda om utsokningslagstiftningen och handlingssätten kan utvecklas så att man kan effektivisera indrivningen i de problemsituationer som har framkommit i samband med projektet för uppspårande av vinningen av brott, bl.a. i fråga om skenbara rättshandlingar, internationell indrivning och återvinning. Man bör också utreda hur indrivningen av den egentliga vinning som erhållits genom brott kan effektiviseras.

Genom denna proposition vill man utveckla utsokningsförfarandet i sådana situationer där gäldenären försöker försvåra och undvika utsokning med osakliga metoder. Här föreslås att utsokningsmyndigheterna skall få väsentligt bättre möjligheter att få information, att stadgandena om utsokningsmyndigheternas regionala behörighet görs mera flexibla samt att verkställigheten effektiviseras i det fall där gäldenären genom skenbara

rättshandlingar eller vid återvinning försöker flytta egendom utom räckhåll för utsokningsen.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Utsokningsmyndigheternas rätt att få information

I dagens läge är man vid utsokningsen i stor utsträckning beroende av den information som gäldenären själv har lämnat. Gäldenären eller hans företrädare kan lämna uppgifter till utmätningsmannen antingen formfritt eller vid en särskild utsokningsutredning, enligt vad som stadgas i 3 kap. 33—34 d §§ utsokningslagen. Utmätningssmannen kan dock inte kontrollera mer än en del av de uppgifter som gäldenären har lämnat, eftersom det i den nuvarande lagstiftningen finns bara slumpmässiga och bristfälliga stadganden om skyldigheten för utomstående att ge utmätningsmannen information.

I praktiken får utsokningsmyndigheterna för närvarande med hjälp av dator fram t.ex. uppgifter om beskattningen, uppgifter ur det centrala befolkningsregistret, ur fordonsregistret samt ur de register som förs av justitieministeriet. De för utmätningsen viktigaste av dessa är fastighetsdatasystemet, fordringsregistret samt registren över konkurser och skuldsaneringar. Ur vissa andra register får utmätningsmannen uppgifter efter förfrågan per telefon eller brev, medan det också finns register ur vilka han inte alls får uppgifter. Uppgifter om gäldenärens arbets- och tjänstgöringsförhållanden samt pensioner finns hos pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen. Uppgifter om pensionerna får utsokningsmyndigheterna i dag per telefon av dem som betalar ut pensionerna och av Pensionsskyddscentralen. Däremot ges aktuella uppgifter om arbetsplatser inte ut. En del uppgifter är i dag avgiftsbelagda och andra inte.

I utsokningslagen finns inget allmänt stadgande om utmätningsmannens rätt att få uppgifter av utomstående eller av andra myndigheter. Det enda stadgandet om skyldigheten för en utomstående att lämna upp-

lysningar ingår i 4 kap. 18 e § 3 mom. ut-
sökningsslagen, där det sägs att arbetsgivaren
och myndigheterna, om inte annat stadgas,
är skyldiga att lämna utmätningssmannen
upplysningar som behövs för utmätning av
lön.

På annat håll i lagstiftningen finns det vis-
sa uttryckliga stadganden enligt vilka ut-
sökningssmyndigheten har rätt att få uppgifter
om medel som tillhör gäldenären. T.ex. en-
ligt 132 § 2 mom. beskattningsslagen
(1265/88) skall skattedeklarationer och andra
till skattemyndigheterna inkomna handlingar
för utsökning hållas tillgängliga för en be-
hörig myndighet eller dess ombud. Beskatt-
ningsslagen har upphävts den 1 januari 1996
genom lagen om beskattningsförfarande
(1558/95). På samma sätt som övriga tidiga-
re stadganden om beskattningsuppgifternas
offentlighet är dock 132 § beskattningsslagen
med stöd av 95 § lagen om beskattningsfö-
rfarande i kraft till utgången av år 1996. Vid
finansministeriet bereds som bäst en special-
lag om beskattningsuppgifternas offentlighet.

Enligt 33 § 3 mom. lagen om värdeandels-
konton (827/91) har utsökningssmyndigheten
rätt att få uppgifter om värdeandelskonton
till den del det är nödvändigt för att genom-
föra en utmätning eller en säkringsåtgärd.
Den registeransvariga är skyldig att även om
värdeandelarna inte har mätts ut svara på
frågan om vederbörande har ett värdeandels-
konto i värdeandelsregistret och vilka vär-
deandelar som finns registrerade på kontot.
Rätten att få dessa uppgifter är inte begrän-
sad till utmätningssfordrans och verkställig-
hetskostnadernas belopp.

Om det inte i lag finns något specialstad-
gande om vederbörandes skyldighet att läm-
na uppgifter åt utmätningssmannen, har ut-
mätningssmannen inte möjlighet att för att
genomföra verkställigheten få sådana uppgif-
ter som berör av tystnadsplikten, eftersom
det inte i utsökningsslagen finns något all-
mänt stadgande om rätten att få information.
T.ex. banksekretessen gäller också utmät-
ningssmannen.

Enligt 94 § 1 mom. lagen om kreditinstitut
(1607/93) gäller tystnadsplikt för den som
har fått kännedom om den ekonomiska situ-
ationen hos någon kund vid kreditinstitut
eller någon annan person eller om någons
personliga förhållanden eller om en affärs-
eller yrkeshemlighet. Enligt 2 mom. finns
det dock en skyldighet att lämna upplys-
ningar till åklagar- eller förundersök-

ningsmyndighet för utredande av brott samt
till andra myndigheter som enligt lag har rätt
att få sådana upplysningar.

Enligt de anvisningar om banksekretessen
som Bankföreningen i Finland gav ut 1995,
kan banken inte ge ut information om ut-
sökningssmyndigheten allmänt frågar huruvida
det i banken finns utmätningssbara tillgångar
som tillhör gäldenären. Om en deposition
har individualiserats i utmätningssprotokollet
så att där anges åtminstone bankens och
kontoinnehavarens namn, uppger banken om
gäldenären har sådana i protokollet nämnda
medel som sammanlagt uppgår till utmät-
ningsbeloppet jämte verkställighetskostna-
derna. Om tillgångarna är mindre, uppger
bankens det exakta beloppet. Om kontovill-
koren föreskriver att medel får lyftas bara av
den som företer en motbok eller ett deposi-
tionsbevis, ger banken ut uppgifter bara om
det av utmätningssprotokollet framgår att ut-
sökningssmyndigheten har hand om motbo-
ken eller beviset. Panter och egendom i ban-
kens förvar måste vara noga individualiserade
i utmätningssprotokollet för att uppgifter
skall kunna ges ut. Uppgifter om bankfack
ges inte ut. Om utmätningssmannen känner
till att gäldenären har ett bankfack, kan han
öppna det under tjänsteansvar.

Utmätningssmannen har inte heller rätt att
få information av försäkringsanstalterna. En-
ligt stadgandet om tystnadsplikt i 18 kap.
6 § (389/95) lagen om försäkringsbolag är
den som genom försäkringsverksamheten har
fått veta något om försäkringsbolagets eller
någon annans ekonomiska ställning eller
någon persons hälsotillstånd eller en affärs-
eller yrkeshemlighet, skyldig att hålla det
hemligt. Uppgifter kan dock överlämnas till
bl.a. åklagar- och förundersökningssmyndig-
heter för utredning av brott, till finansin-
spektionen och till andra myndigheter som
på något annat ställe i lag berättigas att få
uppgifterna.

I lagstiftningen finns ett flertal stadganden
som ger andra myndigheter en relativt om-
fattande möjlighet att få information. Enligt
35 § 1 mom. polislagen (493/95) har polisen
rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få
behövliga uppgifter och handlingar av myn-
digheter och av sammanslutningar som har
tillsatts för att handha en offentlig uppgift,
utan hinder av tystnadsplikten, om inte läm-
nande av uppgiften eller handlingen till poli-
sen eller användning av uppgiften som bevis
förbjudits eller begränsats i lag. Enligt moti-

veringen i regeringens proposition med förslag till polislag och vissa andra lagar som har samband med den (RP 57/1994 rd) berättigar stadgandena om polisens rätt att få information inte polisen att av andra myndigheter få sådana uppgifter som myndigheten i fråga har fått av en person som skulle ha rätt att vägra att alls vittna i saken. Enligt 36 § 1 mom. polislagen har polisen rätt att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt också av ett enskilt samfund eller en privatperson få uppgifter som behövs för avvärjande eller utredning av ett brott.

I 19 och 20 §§ lagen om beskattningsförfarande stadgas om en omfattande skyldighet för utomstående och myndigheter att lämna uppgifter till beskattaren. Det är skattestyrelsen eller länskatteverket som ger en uppmaning att lämna uppgifterna eller begär att få dem. En utomstående behöver inte lämna sådana uppgifter om vilka han har rätt att vägra att vittna. Ingen får dock vägra att lämna sådana uppgifter om någon annans ekonomiska ställning som inverkar på beskattningen. En myndighet behöver inte lämna ut sådana uppgifter om en sak i vilken vittnesmål enligt lag inte får avges, med undantag av uppgifter om någons ekonomiska ställning som inverkar på beskattningen.

Enligt 67 § lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/93) har utredaren utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt samma rätt som gäldenären att för sitt uppdrag få uppgifter om gäldenärens bankkonton, betalningsrörelse, avtal och förbindelser samt om gäldenärens förmögenhet, beskattning och övriga omständigheter som gäller gäldenärens ekonomiska ställning. I 4 § 2 mom. lagen om övervakning av förvaltningen av konkursbon (189/95) ges konkursombudsmannen motsvarande rätt att få uppgifter om gäldenärens eller konkursboets ekonomiska ställning.

Tystnadsplikt

I utsökningslagen finns inte heller stadganden om utmätningssmannens tystnadsplikt eller om utbyte av information mellan myndigheter.

Enligt 17 § statstjänstemannalagen (750/94) får en tjänsteman inte utan tillstånd röja en sådan omständighet i tjänsten som har kommit till hans kännedom och som enligt vad som särskilt stadgats eller bestämts skall hållas hemlig eller som gäller

någon annans hälsotillstånd eller som på grund av sakens beskaffenhet annars uppenbarligen inte får röjas. Denna tystnadsplikt begränsar den allmänna principen om förvaltningens offentlighet. I 40 kap. 5 § strafflagen finns stadganden om straff för brott mot tjänstehemlighet och brott mot tjänstehemlighet av oaktsamhet.

I 1 kap. 16 § utsökningslagen åläggs utmätningssmannen en skyldighet att föra dagbok eller register över utsökningsärendena och att därur utfärda intyg så som närmare stadgas genom förordning. Denna dagbok över utsökningsärendena liksom också de protokoll som enligt 3 kap. 32 § utsökningslagen skall föras över förrättningarna är i regel sådana offentliga handlingar i enlighet med lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/51) ur vilka var och en har rätt att få uppgifter. Enligt 7 § 1 mom. utsökningsförordningen är utmätningssmannen skyldig att på begäran ge ett skriftligt intyg om de omständigheter som antecknats på ett dagbokskort. I paragrafens 2 mom. (1176/95) stadgas att utmätningssmannen får lämna ut uppgifter i form av massutlämnanden om gäldenärer som vid utsökning konstaterats vara medellösa, till dem som bedriver kreditupplysningsverksamhet, för att användas i kredituppgiftsregister.

Enligt justitieministeriets anvisningar av den 17 november 1995 (3442/36/95) får utmätningssmannen med stöd av 7 § 2 mom. utsökningsförordningen som ett massutlämnande enligt 2 § personregisterlagen lämna ut uppgifter genom att uppge gäldenärens namn, personbeteckning eller affärssignum, adress, datum för konstaterande av medellösheten och det sammanlagda beloppet av de fordringar som då ingått i förrättningen. De uppgifter som lämnas ut får inte vara äldre än två månader.

Regional behörighet

Utmätningssmannens behörighet att utföra en verkställighetsåtgärd bygger i dag på två förutsättningar. För det första skall utmätningssmannen ha allmän behörighet i saken, antingen så att han redan från början i enlighet med 3 kap. 21 § har blivit behörig i och med att ansökan kom in, eller så att ärendet i enlighet med 21 a § nämnda kapitel har överförts på honom eller att handräckning har begärts i enlighet med 21 b §. Den andra förutsättningen är att utmätningssmannen

kan utföra den konkreta verkställighetsåtgärden inom sitt eget verksamhetsområde. Först när båda förutsättningarna bli uppfyllda, har utmätningsmannen varit behörig att utföra åtgärden.

Ett undantag från detta utgör den s.k. kontinuitetsprincipen, som innebär att den utmätningsman som från början varit behörig får slutföra en verkställighetsåtgärd även om han annars under pågående verkställighet förlorar sin allmänna behörighet t.ex. på grund av att gäldenären bytt boningsort. Om utmätningsmannen däremot konstaterar att gäldenären inte har egendom inom utmätningsmannens verksamhetsområde eller att den egendom som funnits där har flyttats till en annan ort, skall han enligt 3 kap. 21 a § överföra ärendet på en annan utmätningsman. Om det är frågan om att en dom samtidigt skall verkställas på flera orter, skall utmätningsmannen i enlighet med 3 kap. 21 b § begära handräckning av andra utmätningsmän.

Enligt det nya 10 kap. 1 § 3 mom. utsökningslagen får ändring inte sökas på den grund att utmätningsmannen saknade regional behörighet. Enligt motiveringen i regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om utsökningsmyndigheterna och ändringssökande i utsökningsärenden (RP 106/1995 rd) skall stadgandena om behörighet vid utsökning vara flexibla, och stadgandena om regional behörighet skall stöda verksamheten och inte vara något självändamål. Trots stadgandet skall utsökningsmyndigheterna i sin verksamhet beakta gällande stadganden om den regionala behörigheten, i annat fall kan parten anföras förvaltningsklagan över utmätningsmannens verksamhet.

Inom utmätningsmannens verksamhetsområde bestäms platsen för utmätning av lösöre enligt var egendomen befinner sig. För utmätningen krävs att utmätningsmannen har sett den egendom som skall mätas ut, samt förtecknat och värderat den i enlighet med 4 kap. 14 § utsökningslagen. Han skall dessutom ha säkerställt att den inte försvinner, genom att föra bort den eller märka ut den eller genom någon annat åtgärd som anges i 4 kap. 17 §. Om utmätningsmannen inte har sett egendomen, har den inte kunnat mätas ut. Bara utmätning av lön och återbäring av skatteförskott får med stöd av 4 kap. 18 e § 1 mom. verkställas som s.k. kansliutmätning. Då skall emellertid gäldenären på för-

hand få ett skriftligt meddelande om den fordran som skall indrivnas, om tiden och platsen för förrättningen samt om de grunder enligt vilka den från utmätning undantagna delen av lönen bestäms.

Utomståendes ställning

Utsökningen är till sin karaktär ett summariskt förfarande, vars förutsättningar snabbt skall undersökas på platsen. Därför antas i regel lösöre tillhöra den som de facto har det i sin besittning.

Enligt 4 kap. 9 § 1 mom. utsökningslagen, som gäller skydd för utomstående, får ur gäldenärens bo inte mätas ut någonting som konstateras tillhöra någon annan. Om det råder osäkerhet beträffande en utomståendes äganderätt och en utomstående påstår sig äga lös egendom som finns i gäldenärens besittning, utgör påståendet enligt 4 kap. 10 § 1 mom. (197/96) inte hinder för utmätning av egendomen, om den utomstående inte genast kan bevisa sin äganderätt. Frågan om den utomståendes äganderätt kan föras till domstol i form av en verkställighetstvist i enlighet med nya 9 kap. 6—13 §§ utsökningslagen. En anvisning ges dock bara om den utomstående kan komma med sådana påståenden som rubbar det antagande beträffande ägaren som bygger på besittningen.

Återvinning

I 3 kap. 35 § utsökningslagen ingår ett stadgande om s.k. utmätningsåtervinning, enligt vilket en rättshandling som gäller gäldenärens egendom kan återgå på samma grund som vid konkurs, på talan av den som begärt utsökning. I motsats till vad som är fallet vid konkurs innebär dock återgången inte att en sådan rättshandling som avses i lagen om återvinning till konkursbo (758/91) hävs i sin helhet. Till de delar den överlåtna egendomen inte behövs till betalning av utsökningsborgenärernas fordringar, återställs den till överlåtelsetagaren.

Enligt 3 kap. 33 § 2 mom. utsökningslagen skall gäldenären vid utsökningsutredningen lämna de upplysningar om egendom som han har överlåtit samt om rättshandlingar som han har företagit, vilka behövs för att reda ut om egendom kan återvinnas till utsökningen. Enligt 29 § utsökningsförrordningen skall utmätningsmannen underrätta den som begärt utsökning om han anser att

gäldenären borde försättas i konkurs eller att talan borde väckas för återvinning av egendom. I utsökningslagen finns inga närmare stadganden om till vilka delar utmätningsmannen kan reda ut grunderna för återvinning eller till sökanden lämna sådana uppgifter som kan vara av betydelse med tanke på återvinningen.

Utmätningssmannen kan inte ge sökanden en anvisning till återvinningsrättegång. Inte heller talan i verkställighetstvist enligt det nya 9 kap. utsökningslagen kan tillämpas, om den utomståendes äganderätt till egendomen i sig är ostridig. Utmätningssmannen kan inte heller rikta några som helst verkställighetsåtgärder mot egendom som tillhör en utomstående ens i det fall att en återvinningsgrund gäller för fånet.

2.2. Lagstiftningen i utlandet

Sverige

I 4 kap. 15 § utsökningsbalken från 1981, nedan *UB*, finns ett stadgande enligt vilket en tredje man är skyldig att meddela utsökningsmyndigheten om gäldenären har en fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom finns som kan vara av betydelse för bedömning av i vad mån gäldenären har utmätningsbar egendom. En utomstående måste också ge närmare upplysningar om avtalets art. Stadgandet gäller alla utomstående, också penninginrättningar, försäkringsanstalter och myndigheter.

Utsökningsmyndigheten kan kräva att få upplysningarna muntligen eller skriftligen eller för den utomstående uppställa en skyldighet att infinna sig vid utredningen vid äventyr av vite eller häktning.

Med anledning av 4 kap. 15 § *UB* är penninginrättningarna skyldiga att lämna uppgifter om gäldenärens depositioner och bankfack. Skyldigheten att lämna upplysningarna förutsätter inte att utmätningsmannen måste kunna bevisa att det finns ett depositionsavtal. Lagens syfte är dock inte att utsökningsmyndigheterna rutinartat skall göra en bankutredning i alla utsökningsärenden. Banken behöver inte vidta andra åtgärder än att kontrollera saken i sitt kundregister.

För utsökningsmyndighetens egen tystnadsplikt gäller 9 kap. 19 § sekretesslagen (1980:100). I ett utsökningsärende skall hemlighållas de uppgifter som gäller person-

liga eller ekonomiska omständigheter, om yppandet av uppgiften skulle åsamka vederbörande eller en honom närstående person betydande skada eller kännbar olägenhet. Tystnadsplikten gäller dock inte uppgifterna om den skyldighet som skall verkställas eller de beslut som givits i saken. Utsökningsmyndigheten kan hemligförklara de uppgifter som lämnats vid utsökningsutredningen.

Om ärendet utmynnar i att inga utmätningsbara medel har hittats, skall utsökningsmyndigheten enligt 6 kap. 26 § i den svenska utsökningsförordningen underrätta sökanden om detta samt om orsakerna till att utmätningen inte har verkställts. I meddelandet skall anges vilka åtgärder utsökningsmyndigheten har vidtagit. Enligt förordningens 19 kap. 1 § skall utsökningsmyndigheten underrätta polisen eller åklagaren om gäldenären kan misstänkas för gäldenärsbrott och samtidigt skall grunderna för misstanken anges.

I Sverige utgör varje län ett utsökningsdistrikt. Enligt 4 kap. 8 § 1 stycket *UB*, som gäller regional behörighet, är utsökningsmyndigheten i det distrikt behörig, där gäldenären har sin hemort eller där det finns egendom som tillhör gäldenären. Därvid saknar det betydelse om egendomen är utmätningsbar. Också utsökningsmyndigheten i det distrikt där verkställigheten annars på lämpligt sätt kan utföras är behörig. Om utsökningsmyndigheten på någon av de ovan nämnda grunderna är behörig, kan den mäta ut egendom som tillhör gäldenären, oberoende av var den finns. Utsökningsmyndigheten kan vid behov överföra ärendet till en annan behörig utsökningsmyndighet. Om flera utsökningsmyndigheter har mätt ut samma egendom, sammanförs utsökningsärendena.

En utmätningsman som saknar behörighet får enligt 4 kap. 8 § 3 stycket *UB* i brådskande fall utföra en interimistisk åtgärd enligt 6 kap. 12 § innan ärendet överförs till den behörige utmätningsmannen. En interimistisk åtgärd är tillåten i det fall att lös egendom inte genast kan mätas ut, varvid utmätningsmannen tar hand om den eller vidtar någon annan åtgärd för att säkerställa att egendomen bibehålls. En interimistisk åtgärd leder till samma slag av begränsning av gäldenärens rätt att bestämma över egendomen som utmätning. Om den egentliga utmätningen inte kan utföras inom två veckor förfaller åtgärden.

Enligt 4 kap. 7 § UB kan lös egendom som inte är tillgänglig vid förrättningen utmätas, om den kan identifieras tillräckligt noggrant och om det kan förväntas att utmätningen kan säkerställas genom beslag, märkning eller försegling. Om gäldenären vägrar att uppge var egendomen finns och utsökningsmyndigheten inte känner till det, får egendomen inte mätas ut.

Norge

I 7 kap. 12 § tvangsfullbyrdelseoven (1992 nr 86), nedan *tvfbl*, stadgas att utsökningsmannen då han utreder gäldenärens tillgångar kan, utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt, ålägga en utomstående att lämna uppgifter om en fordran som gäldenären har på honom, samt om tillgångar som tillhör gäldenären och som han har i sin besittning. En arbetsgivare skall lämna uppgifter om arbetstagarens lön och arbetsförhållande. Skyldigheten att lämna uppgifter är dock inte mera omfattande än skyldigheten att vittna i tvistemål. Det är straffbart att försumma skyldigheten att lämna uppgifter. Skyldigheten enligt 7 kap. 12 § *tvfbl* att lämna uppgifter gäller inte t.ex. försäkringsanstalter, eftersom gäldenären inte har någon fordran på försäkringsanstalten och anstalten inte i sin besittning har tillgångar som tillhör gäldenären.

Beträffande utsökningsmannens egen tystnadsplikt gäller 2 kap. 6 § *tvfbl*, där det ingår en hänvisning till 63 a § domstoloven. Enligt det sistnämnda lagrummet hör till de uppgifter som skall hemlighållas bl.a. uppgifter om någon annans personliga förhållanden, såsom hälsotillstånd, äktenskap eller ekonomiska ställning. Uppgifterna om födelsetid och födelsetid, personbeteckning, civilstånd eller yrke behöver dock inte hållas hemliga. Också uppgifter om tekniska anordningar och affärshemligheter skall hållas hemliga. Efter det 2 kap. 6 § *tvfbl* stiftades har utsökningsmyndigheterna inte längre kunnat lämna ut kreditupplysningar till utomstående.

Enligt 7 kap. 13 § *tvfbl* kan s.k. oregistrerat lösöre och värdepapper som finns i gäldenärens besittning mätas ut, om det inte görs sannolikt att egendomen tillhör en utomstående. Å andra sidan kan också egendom som finns i en utomståendes besittning men som sannolikt tillhör gäldenären mätas ut med stöd av 7 kap. 14 § *tvfbl*. Detsamma

gäller lös egendom som finns upptagen i vissa register (närmast fartygs- och luftfartygsregistret), i det fall att en utomstående finns upptagen som ägare i registret.

Enligt 2 kap. 3 § *tvfbl* som gäller regional behörighet iaktas kontinuitetsprincipen, dvs. om utsökningsansökan ursprungligen har gjorts till den behörige utmätningssmannen förklarar utmätningssmannen inte sin regionala behörighet till följd av senare förändringar. Utmätningssmannen kan i undantagsfall utföra en verkställighetsåtgärd inom en annan utmätningssmans verksamhetsområde, om saken är brådskande eller om den andra utmätningssmannen samtycker och förhållandena är sådana att det är ändamålsenligt att utsökningsåtgärden utförs utanför det egna verksamhetsområdet.

S.k. kansliutmätning av lösegendom kan enligt 7 kap. 9 § *tvfbl* göras då det är frågan om lös egendom som finns upptagen i de ovan nämnda registren eller om värdepapper. Också annan lös egendom kan mätas ut vid utmätningssmannens kansli i det fall att egendomen hålls undangömd eller hela tiden flyttas, eller om egendomen i fråga redan tidigare har mätts ut.

Danmark

I rättegångslagen, Retsplejeloven, finns inget uttryckligt stadgande om skyldigheten för utomstående att lämna upplysningar. I den juridiska litteraturen och i rättspraxis har man dock ansett att en utomstående kan höras som vittne i fogderätten, om man misstänker att han i sin besittning har egendom som tillhör gäldenären eller om han har sådan information som gäldenären inte själv vill lämna ut. T.ex. en bankfunktionär har ansetts skyldig att som vittne berätta om gäldenärens tillgångar. Stadgandena om förbud att vittna tillämpas inte, eftersom gäldenären skulle ha varit skyldig att själv ge upplysningar i saken. Därmed finns det ingen sådan grund på vilken han kunde förbjuda ett vittnesutlåtande av detta slag.

Egendom som tillhör en utomstående får inte mätas ut till betalning av gäldenärens skulder. Skenbara rättshandlingar eller överlåtelse som enligt sakrättens allmänna läror inte ännu är effektiva gentemot borgenärerna, t.ex. på grund av att fånget inte har registrerats, förhindrar inte utmätning.

Den regionala behörigheten följer domkretsarnas gränser. Enligt 491 § kan dock

fogderätten av särskilda skäl utföra en förretning utanför sin domkrets.

Enligt 495 § utgör gäldenärens frånvaro inget hinder för utmätning. Vid fogderättens kansli kan man dock i ett sådant fall inte mäta ut annat än fast egendom. I Danmark har man övervägt möjligheten att införa ett mera allmänt stadgande, enligt vilket fogderätten i alla ärenden enligt de rådande förhållandena kunde utföra en utmätning i kansli även då den till förrättningen inkallade gäldenären inte är närvarande (Betaenkning nr. 1201, 1990).

Frankrike

I den verkställighetslag som stiftades 1991 (Loi portant réforme des procédures civiles d'exécution) intogs i artikel 39 och i tillämpningsförordningen intogs i artikel 54 stadganden om utmätningens rätt att via allmänna åklagaren få uppgifter om gäldenärens adress, bankkonton och arbetsgivare. Om man för indrivande av en fordran mäter ut medel från gäldenärens konto i en penninginrättning, är penninginrättningen enligt artikel 47 i verkställighetslagen skyldig att uppge kontots saldo på utmätningdagen. Också företrädare för den offentliga makten är skyldiga att lämna allmänna åklagaren ovan nämnda uppgifter utan hinder av sekretetsstadgandena.

I artikel 41 i verkställighetslagen ingår ett förbud att använda de uppgifter som utmätningens mannen har fått för andra ändamål än för verkställighet. Uppgifterna får inte heller registreras eller överlätas åt en utomstående.

Enligt artikel 50 i verkställighetslagen kan utmätningen i undantagsfall inriktas på egendom som sannolikt tillhör gäldenären men som finns i en utomståendes besittning, men då behövs ett bemyndigande av verkställighetsdomaren. Den utmäta egendomen lämnas i regel i den utomståendes besittning, och den utomstående har en möjlighet att föra tvisten om äganderätten till domstol.

Schweiz

En utomstående har med stöd av 232 § Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs ansetts ha en skyldighet att på förfrågan lämna utmätningens mannen uppgifter om egendom som tillhör gäldenären och som han har i sin besittning. Den som är skyldig att lämna uppgifterna kan inte då

åberopa sin tystnadsplikt, t.ex. banksekretessen. Däremot anses en bank inte vara skyldig att uppge om gäldenären har hyrt ett bankfack. Banken måste dock på anmodan öppna ett bankfack.

2.3. Bedömning av nuläget

En följd av de bristfälliga stadgandena om utsökningens myndigheternas rätt att få upplysningar har varit att en del utmätningens egendom inte har hittats, vilket är till borgevärdarnas nackdel.

Gäldenären är skyldig att ge en utsökningens redovisning och i den också nämna bl.a. medel som finns på bankkonton eller i bankfack. Om gäldenären inte uppger dessa medel kan han ha gjort sig skyldig till gäldenärsbrott enligt 39 kap. 2—5 §§ strafflagen. Men eftersom utmätningens mannen på grund av banksekretessen inte har kunnat kontrollera riktigheten av de uppgifter som gäldenären har lämnat, har risken för att bli fast varit liten.

När det gäller spårande av vinningen av brott har situationen kunnat vara den att åklagar- och förundersökningens myndigheten har fått uppgifter om gäldenärens tillgångar av kreditinstitut och andra utomstående. När man sedan t.ex. har börjat med utsökningens åtgärder i syfte att driva in en förverkandepåföljd eller ett brottsbaserat skadestånd, har utmätningens mannen inte fått motsvarande uppgifter. Eftersom det till denna del inte heller finns stadganden om informationsutbyte myndigheterna emellan, kan medel som förvärvats genom brott ha förblivit utom räckhåll för verkställigheten.

Utsökningens lagens nuvarande stadganden om utmätningens mannens regionala behörighet har visat sig vara alltför rigida i det praktiska utsökningens arbetet. Det har för gäldenärerna varit förhållandevis lätt att undvika verkställighet genom att fortlöpande ändra sin egen eller företagets hemort eller flytta egendomen från ort till ort.

I dag finns det sammanlagt 231 utsökningens distrikt. I samband med att lokalförvaltningsreformen genomförs den 1 december 1996 kommer antalet utsökningens distrikt att minska markant. Det finns 95 härader. Justitieministeriet har emellertid med stöd av 1 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten utsökningens lagens beslutat, att utsökningens väsendet i en del härader skall skötas från ett annat härad. I början av december finns det totalt 70 utsök-

ningsdistrikt. Att utsökningsdistrikten blir färre hindrar dock inte att utsökningsdistriktens gränser medvetet utnyttjas också i framtiden, om inte stadgandena om utsökningsmannens regionala behörighet görs mera flexibla.

Innan utsökningsförfarandet inleds eller medan det pågår kan gäldenären tänkas vidta olika arrangemang för att föra egendom utom räckhåll för utsökningsåtgärderna. Ett förfarande som förekommer i praktiken går ut på att gäldenären genom en skenbar rättshandling överlåter äganderätten åt en utomstående. Han kan t.ex. ha överlåtit en bil åt en utomstående utan att det visas att penningmedel har överförts. I sådana fall, då också besittningsrätten har överlåts åt en utomstående, har utsökningsmannen inte i praktiken haft någon möjlighet att mäta ut egendomen.

Ofta framgår det vid utsökningsförfarandet att gäldenären har överlåtit egendom åt en utomstående genom en rättshandling som sannolikt skulle återgå om återvinningstalan väcktes. Inte heller i detta fall har utmätningssmannen kunnat agera eftersom det oftast är frågan om egendom som då tillhör den utomstående, och den får enligt 4 kap. 9 § utsökningslagen inte bli föremål för verkställighetsåtgärder. Följden blir ofta den att egendomen överlåts vidare, och det blir ännu svårare att väcka återvinningstalan och få tillbaka egendomen eller dess värde.

Veterligen förekommer det i dag sällan rättegångar som gäller utmätningssätvinnning. Ett hinder för väckande av talan har ansetts vara att det är svårt att bevisa att det existerar en återvinningsgrund. Utsökningsmyndigheternas meddelande till sökanden enligt 29 § utsökningsförordningen om att gäldenären borde försättas i konkurs eller att talan borde väckas för återfående av egendomen leder sällan till åtgärder, eftersom varken utmätningssmannen och än mindre borgenären har möjlighet eller rätt att skaffa fram de uppgifter om missbruk som krävs för att talan skall kunna väckas.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Allmänt

Syftet med propositionen är att effektivera utsökningsförfarandet särskilt i de fall då gäldenären med osakliga metoder försöker

undanhålla egendom eller flytta den utom räckhåll för verkställigheten. Vid beredningen av de föreslagna stadgandena har avsikten varit att det effektivare utsökningsförfarandet inte skall äventyra gäldenärens eller en utomståendes rättsskydd eller mänskliga rättigheter. Man har bl.a. försökt se till att datasekretessen är tillräcklig.

Propositionen är en separat reform som bygger på den nuvarande utsökningslagen. T.ex. stadgandena om regional behörighet kommer att revideras i sin helhet i samband med totalrevideringen av utsökningslagen.

3.2. Utsökningsmyndigheternas rätt att få information

I propositionen föreslås att i utsökningslagen tas in stadganden som för utomstående medför en i förhållande till dagens läge relativt omfattande skyldighet att ge information. För att utsökningsmyndigheternas arbete skall kunna vara effektivt är det väsentligt att myndigheterna får rätt att erhålla information. En väl organiserad rätt att erhålla information inte bara försnabbar utsökningsförfarandet och minskar kostnaderna för det, utan den bidrar också till att göra verkställigheten mera resultatrik. Flera av de instanser som enligt förslaget är skyldiga att lämna information, såsom kreditinstitutet och försäkringsanstalterna, har också själva som borgenärer nytta av det effektivare utsökningsförfarandet, eftersom en större del av den egendom som enligt lagen är utmätningssbar kommer att nås av verkställigheten.

Skyldigheten för en utomstående att i föreslagna utsträckning lämna information innebär inte någon inskränkning av gäldenärens eller den utomståendes grundläggande rättigheter eller andra lagenliga rättigheter, eftersom uppgifterna gäller sådana omständigheter som gäldenären själv enligt gällande lag är skyldig att lämna vid utsökningsutredningen, och där ett hemlighållande kan innebära att brottsrekvisit blir uppfyllt eller att en återvinningsrättegång inleds.

Utsökningsmyndigheternas rätt att få information innebär inte heller att gäldenärens skydd inskränks. I utsökningslagen har gäldenärsskyddet ordnats genom bl.a. stadganden om avskiljningsfördel, utmätningssordning och utmätningssförbud, liksom också genom begränsningar som gäller den skyddade delen vid utmätning av lön. De medel som gäldenären inte har rätt att avskilja vid

utsökningsförfarandet skall inte heller skyddas för utmätningsmannens möjligheter att få information. Annars försätts en sådan gäldenär som ärligt uppger sina tillgångar för utmätningsmannen i en mera ofördelaktig situation än en gäldenär som hemlighåller t.ex. medel som finns deponerade i en penninginrättning på någon annan ort. För att gäldenärerna skall bli jämbördigt behandlade är det viktigt att uppgifterna om alla gäldenärers utmätningsbara tillgångar finns tillgängliga för utmätningsmannen.

I regeringens proposition med förslag till lag om värdeandelsystemet och till lagstiftning som har samband med den (RP 104/1990 rd) konstateras i samband med banksekretessen att det inte finns några rättspolitiska orsaker till att värdet av värdeandelarna inte på samma sätt som fast egendom skulle kunna användas vid utsökning. Enligt propositionen förutsätter detta i sin tur att myndigheterna de facto har en möjlighet att utreda förekomsten av sådana medel också om gäldenären tredsas.

På samma sätt kräver rättspolitiska skäl att medel som finns deponerade i en penninginrättning skall kunna mätas ut på samma sätt som annan lös egendom som påträffats hos gäldenären. Genom att mäta ut penningmedel undviker man också sådana förluster som eventuellt uppstår när egendom omvandlas i pengar.

En privat utomstående kan inte åläggas en allmän skyldighet att lämna uppgifter beträffande omständigheter som gäller gäldenärens tillgångar. T.ex. gäldenärens make, släktingar, arbetskamrater eller grannar kan inte åläggas en informationsskyldighet bara på grund av deras ställning. Men om en utomstående står i ett avtals- eller motsvarande förhållande till gäldenären är det motiverat att han åläggs att lägga fram upplysningar om avtalet eller arrangemanget.

Av ovan nämnda orsaker föreslås att i 3 kap. 34 e § utsökningslagen tas in stadganden om skyldigheten för en utomstående att i ett enskilt utsökningsärende utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt till utmätningsmannen lämna uppgifter om huruvida han i sin besittning har tillgångar som tillhör gäldenären, om han har en fordran på gäldenären eller om han med gäldenären har ingått ett sådant avtal eller gjort ett sådant arrangemang som kan ha betydelse när man söker efter utmätningsbar egendom hos gäldenären. En utomstående måste också vid

behov lämna mera exakta uppgifter om dessa omständigheter. Arbetsgivaren måste lämna uppgifter om gäldenärens arbetsförhållande och lön samt uppgifter om arbetstagarens adress och telefonnummer.

Den föreslagna 3 kap. 34 e § blir för den utomstående ett subsidiärt stadgande om informationsskyldighet i det fall att det i lagen finns ett specialstadgande enligt vilket vederbörande måste ge utsökningsmyndigheterna sådan information som annars bör hållas hemlig. Det rättspolitiska syftet med subsidiärklausulen är inte att utsökningsmyndigheternas rätt att få information genom specialstadganden skall göras mera begränsad än vad här föreslagits. Exempelvis det gällande 33 § 3 mom. lagen om värdeandelskonton överensstämmer med förslaget, så det behöver inte föreslås bli upphävt.

Den informationsskyldigheten som avses här skall gälla inte bara fysiska personer och privata samfund såsom kreditinstitut, försäkringsanstalter och arbetsgivare, utan också myndigheter och samfund som sköter offentliga uppgifter.

Om en utomstående vägrar att lämna de uppgifter som utmätningsmannen har begärt, skall utmätningsmannen kunna ålägga den utomstående att vid vite lämna uppgifterna inom en viss tid. Vitet föreläggs och döms ut i enlighet med de föreslagna 3 kap. 39—41 §§ utsökningslagen. De sistnämnda stadgandena ingår i regeringens proposition med förslag till lagstiftning om indragande av överexekutor, som är under behandling i riksdagen. Det är meningen att de nämnda stadgandena skall träda i kraft den 1 december 1996. Enligt de nya stadgandena är det utmätningsmannen själv som förelägger vitet, men utmätningsmannen måste av tingsrätten ansöka om utdömmande av vitet.

I 3 kap. 34 f § utsökningslagen föreslås bli intaget ett stadgande om rätten för utsökningsmyndigheten att få information av en annan myndighet eller av ett samfund som sköter offentliga uppgifter. Stadgandet kompletterar den skyldighet att lämna uppgifter om vilken det föreslås bli stadgat i 34 e §, för vilken det har redogjorts ovan.

Med stöd av den föreslagna 3 kap. 34 f § utsökningslagen får utmätningsmannen tillgång till också andra än offentliga register och på andra sätt ordnad annan än offentlig information, som finns hos någon annan myndighet eller hos ett samfund som sköter offentliga uppgifter. Men eftersom utsök-

ningsmyndigheterna inte behöver en lika omfattande rätt att få information som t.ex. polisen, föreslås i paragrafen ingå en förteckning över de uppgifter som utsökningsmyndigheten har rätt att få. Utsökningsmyndigheten skall enligt stadgandet ha rätt att få uppgifter om gäldenärens inkomster och förmögenhet och om hans arbetsförhållanden och pensioner samt sådana uppgifter som behövs för att man skall kunna kontakta gäldenären.

Med tanke på gäldenärens integritetsskydd förutsätts i 34 f § att vissa personregister som innehåller känsliga personuppgifter skall lämnas utanför utsökningsmyndigheternas rätt att få information. Ur dessa register skall man inte få begära ens sådana uppgifter som gäller en gäldenärs ekonomiska situation eller kontaktuppgifter, eftersom ett känsligt klientförhållande eller någon annan känslig omständighet samtidigt skulle yppas.

I praktiken försöker gäldenärerna ofta undvika utsökning dels genom att byta boningsort, dels genom att bestämma att uppgifterna om adress och telefonnummer skall vara hemliga. Gäldenärens integritetsskydd eller grundläggande rättigheter kränks inte om utmätningsmannen får sådana uppgifter som finns hos andra myndigheter och som han behöver för att få kontakt med gäldenären. Också i det fall att gäldenären har bestämt att hans adressuppgifter i befolkningsregistret skall vara hemliga, kan adressuppgifterna framgå av handlingar som finns hos myndigheterna, t.ex. av stödbeslut. Oundvikligen framgår dessa uppgifter också av utmätningsprotokollet t.ex. i det fall då utmätningen har verkställts hemma hos gäldenären.

Vid finansministeriet bereds som bäst ett lagförslag som gäller beskattningsuppgifternas offentlighet. I förslaget ingår också ett specialstadgande om utsökningsmyndigheternas rätt att få information. Till de delar som det i separata lagar finns eller kommer att finnas motsvarande specialstadganden om utsökningsmyndighetens rätt att få sådan information som annars skall hållas hemlig, blir dessa primära i förhållande till den föreslagna 3 kap. 34 f § utsökningslagen. Vad som ovan konstaterats om det rättspolitiska syftet med subsidiärklausulen i 34 e § gäller också subsidiärklausulen i denna paragraf.

Gäldenärens skattedeklarationer och bilagorna till dem är i dag tillgängliga för utmätningsmannen enligt specialstadgandena om överlämnande av beskattningsuppgifter.

De viktigaste uppgifterna om den senast verkställda beskattningen finns tillgängliga med hjälp av adb. I beskattningshandlingarna finns dock också mycket sådan annan information som vid behov borde vara tillgänglig för utmätningsmannen. Hit hör t.ex. uppgifter som gäller mervärdesbeskattning och återbäring av mervärdesskatt, arvs- och gåvobeskattning, överlåtelse av egendom samt skatteinspektioner. Också det myndighetssamarbete som började i samband med projektet för uppspårande av vinningen av brott och som gav så goda erfarenheter att det i framtiden skall utvidgas, förutsätter att alla de uppgifter om gäldenärens ekonomiska situation som finns hos skattemyndigheterna skall kunna användas av utmätningsmannen. Dessa omständigheter bör beaktas vid beredningen av lagen om beskattningsuppgifternas offentlighet.

Enligt de föreslagna 3 kap. 34 e § 3 mom. och 34 f § 4 mom. skall uppgifterna ges till utmätningsmannen avgiftsfritt oberoende av, om utlämnande av uppgifterna baserar sig på de föreslagna stadgandena eller på primära separata lagar. Avgiftsfriheten skall gälla uppgifter som lämnas ut av en avtalspart eller en myndighet eller ett samfund som handhar ett offentligt uppdrag i sådana fall, när förmedlingen av uppgifterna sker på sedvanligt sätt, dvs. exempelvis per post eller telefon.

Eftersom uppgifter om bankkonton inte kan fås från något annat håll än från bankerna, kan man förutsätta att också en skäligen lagstadgad informationskyddighet skall höra till bankverksamheten och upprätthållandet av banksekretessen.

Skatteförvaltningen har enligt 25 § lagen om beskattningsförfarande (1558/95) rätt att få för beskattningen behövliga uppgifter avgiftsfritt med undantag för sådana statliga eller kommunala myndigheter som lämnar ut stora mängder uppgifter i form av massutlämnande.

Också polisen har med stöd av 35 § polislagen rätt att avgiftsfritt få information av myndigheterna eller samfund som sköter offentliga uppgifter. Polisen behöver dock vid brottsundersökning betydligt mera omfattande uppgifter än utmätningsmannen, för vilken det räcker med uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning och om hans adress och telefonnummer. Å andra sidan kan det hända att polisens förfrågningar inte på samma sätt som utsökningsmyndighetens

förfrågningar koncentreras till vissa instanser.

De föreslagna stadgandena om avgiftsfrihet gäller inte situationer när utsökningens myndigheternas insamling av uppgifter sköts med hjälp av ett adb-system som har skapats för detta ändamål. Till denna del tas i de föreslagna stadgandena inte ställning till huruvida rätten att få uppgifter är avgiftsbelagd eller avgiftsfri.

3.3. Tystnadsplikt

Enligt 10 § 2 mom. regeringsformen (969/95) är handlingar och andra dokument som finns hos någon myndighet offentliga, om inte deras offentlighet av nödvändiga skäl särskilt har begränsats genom lag. Enligt regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) kan man på grund av olika slag av viktiga intressen bli tvungen att göra undantag från principen om dokumentens offentlighet. Som exempel nämns bl.a. skydd av privatlivet och affärshemligheter. Enligt grundlagsutskottets betänkande (GrUB 25/1994 rd) kan utgångspunkten att dokumenten är offentliga begränsas bara med stöd av lag och bara av nödvändiga skäl.

Det är nödvändigt att begränsa dokumentens offentlighet, om utsökningens myndigheternas rätt att få information utvidgas på det föreslagna sättet. Effektiva stadganden om rätten att få information kräver på motsvarande sätt stadganden om tystnadsplikt. Om utsökningens myndigheten t.ex. av banken får uppgifter om gäldenärens depositioner eller av en försäkringsanstalt uppgifter om gäldenärens försäkrade egendom, måste man garantera att dessa uppgifter inte blir tillgängliga för en utomstående.

I 3 kap. utsökningenslagen föreslås därför bli intagen en ny 34 g §, enligt vars 1 mom. utsökningens myndigheten, om inte annat stadgas någon annanstans, inte utan vederbörandes tillstånd får avslöja eller till egen eller annans nytta utnyttja information som gäller någon annans affärs- eller yrkeshemlighet eller en privatpersons personliga förhållanden. Inte heller sådana uppgifter om gäldenärens eller en utomståendes ekonomiska ställning som utsökningens myndigheten har skaffat fram vid utsökningens förfarandet får yppas.

För att verkställigheten skall kunna kontrolleras offentligt är det nödvändigt att protokollen över förrättningarna och de handlingar som gäller utmätningens beslut är offentliga. Därför föreslås i 34 g § 1 mom. bli intaget ett uttryckligt stadgande om att utmätningens beslut och protokoll är offentliga, med undantag av det protokoll som gäller utsökningens utredningen, vilket skall hållas hemligt. Utsökningens utredningen gäller alltid sådana ovan nämnda uppgifter som skall hållas hemliga, varför protokollet över utsökningens utredningen inte skall vara offentligt.

Det föreslagna stadgandet om tystnadsplikt blir subsidiärt i förhållande till t.ex. 35 § 1 mom. polislagen. Innan utsökningens myndigheten ger polisen sådana uppgifter som skall hållas hemliga bör man försäkra sig om att inte gäldenären, borgenären eller den utomstående skulle ha rätt att vägra att vittna i saken.

Också 1 kap. 16 § utsökningenslagen som gäller dagbok skall vara primär i förhållande till den föreslagna paragrafen. Nuvarande praxis enligt utsökningenslagen och utsökningens förordningen att ge ut kreditupplysningar har inte medfört problem med tanke på dataskyddet, så det har inte ansetts nödvändigt att begränsa denna i sig nyttiga verksamhet. Därför föreslås det inte heller ändringar i 1 kap. 16 § utsökningenslagen.

I 19 § lagen om allmänna handlingars offentlighet ingår ett stadgande om s.k. parts-offentlighet. Där sägs att även om en handling inte är offentlig har sökande, ändringssökande och annan vars fördel, rättighet eller skyldighet ärendet gäller (part) rätt att få uppgifter ur en handling, om de kan eller har kunnat inverka på handläggningen av ärendet. Den som begär utsökning behöver ofta uppgifter för att kunna bevaka sina intressen. Därför föreslås att i paragrafen om tystnadsplikt tas in ett preciserande stadgande om parts-offentlighet som gäller sökanden. Till övriga delar, t.ex. i fråga om en utomstående, bestäms parts-offentligheten i enlighet med lagen om allmänna handlingars offentlighet.

Enligt det föreslagna stadgandet om parts-offentlighet skall sökanden ha rätt att av utsökningens myndigheten få uppgifter om utsökningens utredningen samt andra uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning som utsökningens myndigheten har skaffat fram. Utmätningens mannen får också ge de uppgifter

som behövs för väckande av återvinnings-talan. Sökanden får inte annat än i ett ärende som gäller utsökning eller återvinning av-slöja eller utnyttja de uppgifter som han har fått på detta sätt.

För att en utmätningsåtervinning skall lyckas är det viktigt att utmätningsmannen utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt kan ge sökanden de uppgifter som denne behöver för att kunna bevaka sina rättigheter. Utmättningsmannen borde redan med stöd av de gällande stadgandena om utsök-ningsutredningen av gäldenären få alla upp-gifter t.ex. om parterna i en rättshandling, om tidpunkter, betalda köpesummor eller andra vederlag, egendomens art samt upp-gjorda handlingar och av ett bolag få bok-föringen för den aktuella perioden och de verifikat genom vilka eventuella betalningar kan konstateras samt, beroende på fallet, alla andra uppgifter som påverkar saken. Enligt de föreslagna stadgandena om utomståendes skyldighet att lämna uppgifter får utmät-ningsmannen bättre möjligheter än tidigare att reda ut återvinningsfall.

I syfte att effektivisera informationsutbytet myndigheterna emellan föreslås att utmät-ningsmannen skall anmäla till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten om han mär-ker att gäldenären kan ha gjort sig skyldig till sådana brott som avses i 39 kap. 1—3 §§ strafflagen. De nämnda brottsrekvi-siten gäller oredlighet som gäldenär, grov oredlighet som gäldenär, gäldenärsbedrägeri och grovt gäldenärsbedrägeri. Till brottsrek-visiten för gäldenärsbedrägeri hör bl.a. att gäldenären för att bereda sig själv eller nå-gon annan orättmätig ekonomisk vinning vid utsökningsförfarandet döljer av sin egendom eller ger falska eller vilseledande uppgifter om omständigheter som är av betydelse för borgenärerna. Det är motiverat att utmät-ningsmannen blir skyldig att anmäla gälde-närens verksamhet av detta slag till polisen eller åklagaren.

Om det vid verkställigheten framkommer att gäldenären har gjort sig skyldig till något annat slag av brottslig verksamhet än den ovan nämnda, har utmätningsmannen enligt den föreslagna 3 kap. 34 g § rätt att lämna behövliga uppgifter om saken till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten. I form av inofficiellt informationsutbyte myndighe-terna emellan har utmätningsmannen rätt att också till andra myndigheter lämna behöv-liga uppgifter om gäldenärens missbruk som

han observerat, t.ex. skattemyndigheterna, arbetskraftsmyndigheterna eller konkursom-budsmannen.

Påföljden för brott mot tystnadsplikten är straff enligt 38 kap. 1 eller 2 § eller 40 kap. 5 § strafflagen.

Utsökningsmyndighetens rätt att få infor-mation som skall hållas hemlig förutsätter dels att det finns ett förbud att yppa eller utnyttja informationen, dels också att man använder adekvata arkiveringsmetoder som förhindrar att informationen sprids. Sådana stadganden kan tas in i en förordning och i justitieministeriets föreskrifter som utfärdas med stöd av förordning.

3.4. Regional behörighet

I det praktiska utsökningsarbetet kommer man ofta gäldenärens egendom på spåren först efter det att man har träffat på gäldenä-ren. Om det framkommer att det finns egen-dom inom olika utmätningsmäns behörig-hetsområden, är det av största vikt att man genast kan mäta ut också den egendom som finns på annan ort, oberoende av de admi-nistrativa distriktsgränserna. Det nuvarande förfarandet med överföring av ärenden och handräckning ger gäldenären tid att skingra egendomen. Särskilt när man spårar vinning-en av brott bör utmätningen kunna utföras genast när den utmätningsbara egendomen har påträffats. Detta förutsätts också för att arbetet skall lyckas inom de samarbetsgrup-per som har tillsatts mellan olika myndig-heter för att spåra upp vinningen av brott.

Lokalförvaltningsreformen förbättrar förut-sättningarna att göra stadgandena om verk-samhetsområdenas gränser mindre rigida, eftersom vi i vårt land kommer att få ett enhetligt organiserat utsökningsväsende, med undantag av några härader som hör till läns-manssystemet.

Av ovan nämnda orsaker föreslås att i ut-sökningslagen tas in en ny 3 kap. 21 c §, enligt vilken utmätningen skall kunna verk-ställas oberoende av distriktsgränserna, om verkställigheten annars skulle kunna äventy-ras. Stadgandet innebär inte en fri regional behörighet för utmätningsmännen, utan för den utvidgade behörigheten gäller den all-männa förutsättningen att verkställigheten skall vara äventyrad och därtill den ur-sprungliga behörigheten som anges i para-grafen. I samband med totalrevideringen av utsökningslagstiftningen har man för avsikt

att se över stadgandena om regional behörighet som helhet.

I den föreslagna paragrafen gäller 1 mom. 1 och 2 punkten klart den regionala behörigheten. Momentets 3 punkt, som gäller utmätning av lösöre som finns på okänd plats, kan anses vara ett stadgande som delvis också gäller utmätningsförfarandet. Men eftersom egendom som finns på okänd plats kan finnas inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde är det motiverat att i detta skede av totalrevideringen av utsköningslagen ta in stadgandet i den här föreslagna paragrafen.

Utmätningen skall kunna utföras i det fall att utmätningsmannen har allmän behörighet men egendomen finns på annat håll, samt då egendomen finns inom utmätningsmannens eget verksamhetsområde men han inte enligt nuvarande stadganden har allmän behörighet, t.ex. i det fall att gäldenärens hemort är känd men ligger inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde. När utmätningsmannens behörighet att utföra en verkställighetsåtgärd i dag förutsätter både allmän behörighet och en möjlighet att utföra åtgärden inom det egna området, räcker det enligt förslaget om det ena av dessa villkor blir uppfyllt.

Det händer att gäldenärerna försöker förhindra utmätningen genom att vägra att uppges var egendomen finns. Utmätningssmannen ser dock t.ex. i ett register att viss lös egendom tillhör gäldenären. I syfte att minska skingringsrisken i sådana fall föreslås i den nämnda 3 kap. 21 c § bli intaget ett stadgande enligt vilket lös egendom kan mätas ut oberoende av stadgandena om värdering och säkerställande av förvaringen av ett föremål, i det fall att egendomen kan individualiseras tillräckligt noggrant utan att man har sett den. Att vid utmätningsögonblicket se lösöret är inte i dagens läge längre nödvändigt i samtliga fall bl.a. därför att också lös egendom registreras i stor utsträckning.

I den ovan nämnda paragrafen föreslås bli intaget ett kompletterande stadgande enligt vilket ärendet efter utmätningen på normalt sätt skall överföras till den behöriga utmätningsmannen, om denne finner överföringen ändamålsenlig eller om även han har mätt ut samma egendom. Med tanke på gäldenärens rättsskydd intas i paragrafen också ett stadgande enligt vilket man i efterskottet sörjer för att utmätningsordningen och gäldenärens rätt att anvisa egendom för utmätning tillgodo-

ses.

3.5. Utomståendes ställning

Skenbara rättshandlingar får inte förhindra verkställigheten, eftersom någon egentlig överföring av egendom inte har ägt rum. I dessa fall är det frågan om utmätning av egendom som tillhör gäldenären. Sådana fall är problematiska i vilka det finns starka tecken på att överlåtelsen inte är verklig, men det trots det inte finns klara bevis för att överlåtelsen är skenbar. Med tanke på dessa fall föreslås att till 4 kap. 10 § utsköningslagen fogas ett stadgande enligt vilket utmätningsmannen kan mäta ut också sådant lösöre som finns hos en utomstående, men som att döma av omständigheterna sannolikt tillhör gäldenären. Den utomståendes rättsskydd ordnas så att om den utomstående motsätter sig verkställigheten, får han en anvisning att väcka talan i verkställighetstvist. Anvisningen leder till att verkställigheten avbryts.

Det andra alternativet skulle vara att sökanden ges en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvisten. Eftersom gäldenärens äganderätt emellertid borde vara sannolik innan anvisningen ges är det motiverat att anvisningen ges till den utomstående. Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar skaffa fram utredning om detta lämpligen kan göras i utmätningsförfarandet och fatta ett motiverat beslut med anledning av invändningen (3:32 a) och efter detta ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvisten till den utomstående. Utmätningssmannen gör sannolikhetsbedömningen under tjänsteansvar.

I sådana fall när sökanden inte visar intresse för att aktivt delta i behandlingen av tvistemålet rörande äganderätten saknas det grunder för en i stadgandet avsedd utmätning av egendom som finns hos en utomstående.

3.6. Återvinning

I syfte att förbättra återvinningsmöjligheterna föreslås utöver att utmätningsmannen skall ge uppgifter åt sökanden på det sätt som förklarats ovan, även att utmätningsmannen på tjänstens vägnar skall kunna belägga egendom som överlåtits åt en utomstående med interimistisk kvarstad. Paragrafen innebär att utmätningsmannens verkstäl-

lighetsåtgärd i undantagsfall kan riktas mot egendom som tillhör en utomstående. Men eftersom den utomståendes fång sannolikt belastas av en återgångsgrund, är det motiverat att utmätningsmannen kan bestämma om kortvarig kvarstad för den överlåtna egendomen. Den föreslagna paragrafen gäller också egendom som i en återvinnings-situation har pantsatts för en utomstående i det fall då den pantsatta egendomen inte kan mätas ut på grund av att pantnehavarens fordran i jämförelse med pantens värde är för stor.

Den föreslagna 7 kap. 17 § blir ett slags "säkringsåtgärd för en säkringsåtgärd". I återvinningsfall är det ofta av största vikt att egendomen på grund av skingringsrisken kan tas om hand så snart den påträffas. Längre än så kan utmätningsmannen dock inte befatta sig med saken. Eftersom ut-sökningsväsendets uppgift inte är att sköta civilrättsliga tvistemål, är det borgenären som skall väcka återvinningstalan och ansöka om säkringsåtgärder i samband därmed.

Kvarstad enligt det föreslagna stadgandet bestäms på tjänstens vägnar och utan att det krävs att sökanden ställer säkerhet. Med beaktande av kvarstadens kortvarighet är det inte nödvändigt att det ställs någon säkerhet. Den tid som krävs för ställande av säkerhet skulle också innebära att egendomen kunde skingras under tiden.

Inte heller när det gäller återvinningskvarstad föreslås det att utmätningsmannen ensam skall vara behörig att utföra åtgärden, trots att utmätningsmannen enligt den nya 1 kap. 5 § 7 punkten utsökningslagen själv skall besluta om beviljande av säkringsåtgärder enligt 7 kap. 11 a §. Den föreslagna kvarstaden förutsätter en snabb insats, och om ärendet måste överföras till utmätningsmannen kunde syftet med stadgandet gå om intet. Sådan kvarstad som beviljas med stöd av detta stadgande blir också mycket kortvarig. Om utmätningsmannen anser att biträdande utmätningsmannen på felaktiga grunder har belagt egendomen med kvarstad, kan han utföra en självrättelse i saken. Det rekommenderas dock att utmätningsmannen själv på det sätt som avses i stadgandet frågar sökanden om han vill att kvarstaden skall bestå.

4. Propositionens verkningar

Det är svårt att bedöma vilka ekonomiska

verkningar en effektivare utsökning får för borgenärerna och samhället. Försöksprojektet för uppspårande av vinningen av brott, där också utsökningsmyndigheterna har deltagit, har givit borgenärerna och samhället betydande summor. Eftersom man inom projektet har varit tvungen att arbeta inom gränserna för de gällande utsökningsstadgandena, kan man förvänta att uppspårandet av vinningen av brott liksom också verkställigheten av ersättningsfordringar kommer att bli avsevärt effektivare, med beaktande av att man i det nu föreliggande förslaget samtidigt föreslår flera sådana sätt att effektivera verkställigheten som stöder varandra.

De föreslagna sätten att effektivera utsökningen innebär att det blir svårare att hålla olagliga penningmedel i inhemska kreditinstitut. Det är möjligt att medel som också hittills har varit utom räckhåll för verkställigheten i någon mån förs över till utländska kreditinstitut. Sådana överföringar kan uppfylla något av de rekvisit för galdenärsbrott som finns angivna i strafflagen. I och med integrationen i Europa kommer också utsökningsmyndigheternas internationella samarbete sannolikt att effektiveras i dylika fall.

För de privata utomstående och för de myndigheter som blir tvungna att lämna information till utsökningsmyndigheterna uppstår det kostnader. Avsikten med förslaget är att utsökningsmyndigheterna skall göra förfrågningar bara i enskilda ärenden och begära bara sådan information som är nödvändig med tanke på verkställigheten. Men eftersom antalet utsökningsärenden är stort, är det att vänta att man kommer att begära relativt mycket uppgifter speciellt av kreditinstituten och försäkringsanstalterna liksom av t.ex. Befolkningsregistercentralen, Pensions-skyddscentralen och skatteförvaltningen.

De föreslagna stadgandena orsakar inga förändringar i den adb-baserade dataöverföring som har överenskommit med bl.a. skatteförvaltningen, Befolkningsregistercentralen och fordonsförvaltningen.

Propositionens ekonomiska verkningar är i fråga om de kostnader som utlämnande av uppgifter förorsakar beroende av, om den som lämnar ut uppgifter ofta är utsökningsborgenär samt å andra sidan av, om det har ingåtts ett avtal om att utlämnande av uppgifter med hjälp av adb skall vara avgiftsbelagt.

Vissa av de instanser som lämnar ut uppgifter är sådana som i allmänhet inte är bor-

genärer, t.ex. Pensionsskyddscentralen. Om ett avtal har ingåtts med en dylik instans som lämnar ut uppgifter, får denna ersättning för sina kostnader i enlighet med avtalet. Om något avtal inte finns, får den som lämnar ut uppgifter bära kostnaderna. Kostnaden för en enskild utlämning av uppgifter blir emellertid liten, eftersom de uppgifter som utmätningsmannen behöver för det mesta är av mycket enkel natur och förutsätter inte speciella utredningsåtgärder eller kombinerad eller bearbetning av uppgifter av den som är skyldig att lämna ut uppgifter. Det skulle inte vara meningsfullt att särskilt debitera och betala små kostnadsposter. Om antalet förfrågningar som sker med sedvanliga medel är stort, är det för vardera parten ändamålsenligt att övergå till utlämning med hjälp av adb på basis av en särskild överenskommelse.

En del av de som lämnar ut uppgifter kommer att vara borgenärer, t.ex. banker, försäkringsanstalter och skatteförvaltningen. Om man med en dylik instans har kommit överens om utlämning av uppgifter med hjälp av adb, kan utlämnaren få ersättning för de kostnader utlämnandet förorsakar. Å andra sidan kommer åtminstone en del av den utbetalda ersättningen att överflyttas på utsökningssavgifterna såsom utsökningssväsendets utgifter. Eftersom utsökningssavgifterna tas av avkastningen minskar de den andel som kommer borgenären till godo i det fall att fordran inte kan drivas in i sin helhet och också i sådana fall när borgenären har befriats från utsökningssavgifterna.

Om det igen är fråga om en sådan instans som lämnar ut uppgifter som själv samtidigt är borgenär men med vilken någon särskild överenskommelse inte har ingåtts, får dessa själv bära de kostnader förfrågningarna orsakar. Dessutom är de tvungna att i form av utsökningssavgifter också delta i finansieringen av den avgiftsbelagda informationsutlämningen.

Som helhet kan det likväl förväntas att borgenärerna får mångfalt större nytta av att utsökningen effektivteras än vad de orsakar kostnader av utsökningssmyndigheternas informationsanskaffning.

Propositionen har inga organisatoriska verkningar med tanke på utsökningsspersonalen. Att informationstillgången och informationsutbytet mellan utsökningssmyndigheterna blir effektivare samtidigt som stadgandena om verksamhetsområdena blir smidigare är

ägnat att förebygga överlappande arbete inom utsökningssväsendet.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts i en tjänstemannaarbetsgrupp tillsatt av justitieministeriet.

Propositionen bygger på ett förslag som färdigställts vid justitieministeriet den 21 maj 1996. Arbetsgruppen har med anledning av förslaget hört vissa sakkunniga som utsetts av justitieministeriet. Om förslaget ordnades också en offentlig diskussion, till vilken följande instanser inkallades: inrikesministeriet, finansministeriet, skattestyrelsen, centralkriminalpolisen, datasekretessombudsmannens kansli, konkursombudsmannens kansli, stadsfiskalsämbetet i Helsingfors, Helsingfors exekutionsverk, Helsingfors tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt, Helsingfors hovrätt, Rovaniemi hovrätt, länsstyrelsen i Nylands län, länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län, Suomen kaupunginvoutien yhdistys - Stadsfogdernas i Finland förening ry, Suomen nimismiesyhdistys ry (Finlands länsmanaförening), Biträdande utmätningsmännen och stämmingsmännen ry, Suomen ulosottoapulaisten yhdistys - Exekutionsbiträdarnas i Finland förening ry, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry (justitieförvaltningens personal), Suomen kaupunginviskaalihdistys ry (Finlands stadsfiskalsförening), Tingsrättsdomarna rf, Finlands Polisorganisationers förbund, Finlands Advokatförbund, Suomen Perimistöimistöjen liitto (Finlands drivningsbyråers förbund), Arbetspensionsanstaltarnas förbund, Pensionsskyddscentralen, Fordonsförvaltningscentralen, Finlands Kommunförbund, Post- och televerket, Finlands Bank, Bankföreningen i Finland samt Finska försäkringsbolagens centralförbund. Över diskussionen uppsattes ett protokoll till vilket de inkomna utlåtandena fogades.

Vid diskussionen förhöll man sig huvudsakligen positivt till förslaget. Det var bara Pensionsskyddscentralen som motsatte sig att utsökningssmyndigheterna skall få information på det föreslagna sättet. Vid den fortsatta beredningen efter diskussionen ändrades förslaget till vissa delar, bl.a. i fråga om datasekretessen, på basis av de synpunkter som framlagts.

Vid diskussionen föreslog flera av de inkallade instanserna ett stadgande enligt vilket parterna och de som är närvarande vid utsökningssförrättningen skall meddela utmät-

ningsmannen sina personuppgifter. Frågan om skyldigheten att lämna personuppgifter och vilka påtryckningsmedel som därvid kan användas skall utredas i samband med den fortsatta beredningen av totalrevideringen av utsökningslagen.

6. Samband med andra propositioner

En del av de föreslagna stadgandena bygger på de nya stadgandena om utsökningsmyndigheterna och om sökande av ändring vid utsökning samt de stadganden som föreslås i regeringens proposition om indragande

av överexekutor. Den sistnämnda propositionen liksom regeringens proposition med förslag till lagstiftning om övergångsstadganden för reformen angående utsökningsmyndigheterna och ändringsökande i utsökningsärenden samt indragande av överexekutor, dvs. den utsökningslagstiftning som har samband med lokalförvaltningsreformen, är för närvarande under behandling i riksdagen.

Avsikten är att de föreslagna stadgandena skall träda i kraft samtidigt med lokalförvaltningsreformen den 1 december 1996, då också de övriga ovan nämnda lagarna träder i kraft.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

3 kap. Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

21 c §. I denna paragraf föreslås grunderna för bestämmande av utmätningssmannens regionala behörighet bli utvidgade i de fall då verkställigheten skulle kunna äventyras om de normala behörighetsstadgandena iaktogs, dvs. genom att gäldenären kan gömma undan eller skingra den utmättningsbara egendomen. Den föreslagna nya paragrafen innebär inte att vilken som helst utmättningsman blir behörig att mäta ut egendom som riskerar att bli skingrad. En helt obegränsad behörighet skulle kunna leda till att sökandena skulle kunna be flera utmättningsmän mäta ut samma egendom, vilket skulle kunna föranleda rättsskyddsproblem för gäldenären och oklarheter utmättningsmännen emellan.

Om ett iakttagande av de normala behörighetsstadgandena eller stadgandena om överföring av ärenden eller om handräckning skulle kunna äventyra verkställigheten, skall egendomen i de fall som nämns i 1 mom. 1-3 punkten kunna mätas ut omedelbart.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan den utmättningsman som är behörig enligt 3 kap. 21, 21 a eller 21 b § oberoende av vad som stadgas om överföring av ärenden eller begärande av handräckning mäta ut egendom som finns på en annan utmättningsmans verksamhetsområde. Stadgandet innebär att den utmättningsman som enligt de normala behörighetsstadgandena är behörig kan utföra utmätningen oberoende av var den egendom som skall mätas ut finns. Behörigheten enligt 1 punkten kan bygga på att utmättningsmannen har varit behörig med stöd av 3 kap. 21 § när ansökan om utmätning kom in, dvs. han är utmättningsman t.ex. på gäldenärens hem- eller boningsort. Hans behörighet kan också bygga på att en annan utmättningsman har överfört ärendet till honom med stöd av 21 a § i nämnda kapitel, eller har begärt handräckning i enlighet med 21 b §. I det sistnämnda fallet kommer utmättningsmannens materiella behörighet inte att utvidgas enligt det föreslagna stadgandet, om begäran om handräckning har gällt begränsade verkställighetsåtgärder, t.ex. utmät-

ning av en viss egendom. Stadgandet innebär endast att de begärda åtgärderna kan utföras på ett större område än normalt.

I den föreslagna paragrafen gäller 1 mom. 1 punkten både lös och fast egendom. En annan utmättningsmans verksamhetsområde, som avses här, kan vara antingen det intilliggande utsökningsdistriktet eller något längre bort beläget distrikt eller flera utsökningsdistrikt. Enligt 2 mom., för vilket närmare redogörs nedan, kunde utmätningen utföras inom utmättningsmannens eget eller en annan utmättningsmans verksamhetsområde.

Enligt 2 mom. kan den utmättningsman inom vars verksamhetsområde det finns egendom som tillhör gäldenären mäta ut egendom inom sitt eget eller en annan utmättningsmans verksamhetsområde, även om han inte annars är behörig. Behörigheten enligt detta stadgande bygger enbart på att egendom som tillhör gäldenären, den må sedan vara utmättningsbar eller inte, finns inom ifrågavarande utmättningsmans verksamhetsområde. Utmättningsmannen på den ort där egendomen finns kan visserligen ha behörighet också enligt 21 § t.ex. i det fall att gäldenären inte har någon känd boningsort i Finland. Utmättningsmannen behöver dock inte före utmätningen kontrollera om något primärt forum enligt 21 § går att finna, om kontrollen skulle kunna äventyra verkställigheten.

För att behörighet skall uppstå med stöd av 2 punkten krävs det naturligtvis att en ansökan om verkställighet har gjorts till utmättningsmannen i fråga. Det har inte ansetts befogat att ta in något kompletterande stadgande om detta i 21 §. Också 2 punkten gäller både lös och fast egendom.

Momentets 1 och 2 punkt innebär att om verkställigheten annars skulle kunna äventyras, skall utmätningen kunna göras var som helst antingen med stöd av den allmänna behörigheten eller på den grund att egendom som tillhör gäldenären finns inom utmättningsmannens verksamhetsområde. De gällande stadgandena förutsätter att utmättningsmannen skall ha allmän behörighet enligt 3 kap. 21 § eller ur den härledd behörighet med stöd av 21 a eller 21 b §. Vidare förutsätts det att åtgärden skall kunna utföras inom det egna verksamhetsområdet. Enligt den

föreslagna paragrafen räcker det om den ena av dessa förutsättningar uppfylls. Visserligen uppfylls ingendera av de nuvarande förutsättningarna om en utmättningsman som saknar allmän behörighet, men inom vars verksamhetsområde det finns egendom som tillhör gäldenären, med stöd av 2 punkten mäta ut egendom som finns på annat håll.

I momentets 3 punkt föreslås bli stadgat att en utmättningsman som är behörig enligt 21, 21 a eller 21 b § eller enligt 2 punkten i det aktuella momentet skall kunna mäta ut lös egendom som finns på okänd plats utan att ha sett den. Egendomen kan då finnas inom hans eget verksamhetsområde eller någon annanstans. Enligt de nuvarande stadgandena skall lösa föremål i regel mätas ut på den ort där de finns. Egendomen skall enligt 4 kap. 14 och 17 §§ värderas, antecknas som utmätt och ofta också fräntas gäldenären. Däremot har olika slag av rättigheter, penningfordringar och t.ex. egendom som finns hos någon annan som säkerhet för en skuld kunnat mätas ut också på annan ort, eftersom de ovan nämnda tilläggsåtgärder som skall utföras på den ort där egendomen finns är onödiga eller kan utföras på annat håll.

En förutsättning för utmätning enligt 3 punkten är att egendomen tillräckligt noggrant kan individualiseras utan att man ser den. Som tillräcklig individualisering skall anses sådan noggrannhet att man efteråt entydigt kan säga vad som har mätts ut. T.ex. en bils registreringstecken bör anses vara en tillräcklig individualisering, liksom också numren på aktierna i ett bostadsaktiebolag. Däremot kan det vara svårt att tillräckligt noggrant individualisera oregistrerad egendom som t.ex. konstverk eller smycken. Egendomen bör anses vara tillräckligt individualiserad om den redan tidigare har mätts ut eller om den har individualiserats i utskönningsgrunden.

Stadgandet berättigar inte till avsteg från t.ex. de i 4 kap. 16 och 18 §§ nämnda förutsättningarna för att utmätningen skall vara giltig. Om det således för att utmätningen skall vara giltig krävs att egendomen tas om hand, kan egendomen inte mätas ut med stöd av det här aktuella stadgandet. Om man t.ex. för att få lyfta medel som finns deponerade i en bank måste förete depositionsbeviset, kan utmätningen inte ske utan omhändertagande av depositionsbeviset. Annan reglering skulle kunna leda till problem när

det gäller skyddet för utomstående.

Enligt 3 kap. 26 § utskönningslagen skall gäldenären på förhand underrättas om utmätningen bl.a. om man mäter ut egendom som finns på annan ort än gäldenärens hemort. Ett meddelande behövs dock inte, om det finns skäl att tro att gäldenären håller sig undan för att undvika utmätning eller att han har rest bort. Enligt den första meningen i 2 mom. i den föreslagna paragrafen behöver en sådan förhandsunderrättelse inte göras, om utmätningen utförs med stöd av 1 mom. I annat fall skulle t.ex. försöken att spåra vinningen av brott bli avsevärt mindre effektiva. Gäldenärens rättsskydd äventyras inte alltför mycket, eftersom han vid förrättningen eller efter den meddelas om utmätningen i enlighet med 3 kap. 32 § 2 mom. utskönningslagen.

Förhållandet mellan det här föreslagna stadgandet och 3 kap. 26 § blir därmed det, att om det anses att utmätning av egendom som finns på annan ort kan skötas genom normala överförings- och handräckningsförfaranden utan att verkställigheten äventyras, skall ett förhandsmeddelande ges, utom om gäldenären försöker undvika att få ett förhandsmeddelande. Men om situationen är sådan att utmätningssmannen på basis av den föreslagna paragrafen anser det vara nödvändigt att han själv mäter ut den egendom som finns på annan ort, behöver inget förhandsmeddelande ges.

Enligt andra meningen i 2 mom. kan utmätningssmannen utföra utmätning enligt 1 mom. inom sitt eget verksamhetsområde eller inom en annan utmättningsmans verksamhetsområde. Den föreslagna ordalydelsen gör det också möjligt att utföra utmätningen någon annanstans än inom utmätningssmannens eget verksamhetsområde eller på den ort där egendomen finns. Utmätningssmannen skulle därmed inom en annan utmättningsmans verksamhetsområde kunna mäta ut egendom som finns inom en tredje utmätningssmans verksamhetsområde. Inom sitt eget verksamhetsområde skulle utmätningssmannen kunna utföra utmätningen antingen i sitt tjänsterum eller t.ex. hos gäldenären. Frågan om var utmätningen utförs avgörs i stor utsträckning enligt situationen och hur brådskande ärendet är.

Enligt tredje meningen i 2 mom. skall ärendet efter utmätningen överföras till den utmättningsman som annars borde ha utfört åtgärden, om den sistnämnda utmättnings-

mannen, som är behörig enligt de allmänna behörighetsstadgandena, finner överföringen ändamålsenlig eller om även han har mätt ut samma egendom. Det som då kommer i fråga är ett överföringsförfarande enligt 3 kap. 21 a §, som dock inleds först efter utmätningen. Överföringen av ärenden hör enligt den nya 1 kap. 5 § 4 punkt utsökningslagen som träder i kraft den 1 december 1996 till de ärenden där utmätningssmannen ensam är behörig, så den förhandling som efter en säkrande utmätning förs om överförande av ärendet skall föras mellan utmätningssmännen. Förhandlingar behövs eftersom det vid dem kan framkomma att egendomen har mätts ut i båda utsökningsdistrikten eller att realiseringen av egendomen är förknippad med förbud eller begränsningar som bara den ena utmätningssmannen känner till. Frågan om huruvida det är ändamålsenligt att överföra utsökningsärendet skall enligt det föreslagna lagrummet i sista hand avgöras av den utmätningssman som är behörig enligt de allmänna behörighetsstadgandena.

Om inte ärendet överförs till den normalt behörige utmätningssmannen, måste man se till att uppgifter om de verkställighetsåtgärder som vidtagits förs in i den sistnämnda utmätningssmannens dagbok, alldeles som om han själv hade utfört dem. I annat fall kan det gå så att t.ex. de kredituppgifter som lämnas ut från distriktet inte motsvarar den faktiska situationen. Avsikten är att stadganden om överföring av uppgifter skall utfärdas genom förordning.

I det fall att utmätningssmannen reser till en annan utmätningssmans verksamhetsområde för att utföra en utmätning enligt denna paragraf, är det med tanke på utmätningens olika skeden frågan om en normal situation, dvs. de åtgärder som skall vidtas efter utmätningen, t.ex. värdering och eventuellt omhändertagande eller märkning kan utföras omedelbart. Men om utmätningssmannen utgående från sitt eget verksamhetsområde mäter ut egendom som finns på annan ort eller egendom som finns på okänd ort, är det frågan om ett slags säkrande utmätning genom vilken man vill förhindra att egendomen flyttas utom räckhåll för verkställigheten. Också i det sistnämnda fallet används i det föreslagna stadgandet orden "utmäta" och "utmätning". Ett minimikrav är att det finns tillbörliga anteckningar i protokollet, dvs. egendomen skall kunna individualiseras, samt att den berörda registermyndigheten

underrättas. Såsom ovan har konstaterats, berättigar stadgandet inte till undantag från stadgandena om omhändertagande av egendom, om där sägs att omhändertagande är en förutsättning för att utmätningen skall vara giltig.

För att utmätningen skall ge upphov till en begränsning i gäldenärens rätt att bestämma över egendomen krävs det oftast att gäldenären har meddelats om utmätningen. I fråga om en fastighet är registreringen avgörande. Ordalydelsen i 4 kap. 30 § utsökningslagen, sådan den vid ingången av år 1997 träder i kraft samtidigt som den nya jordabalken (540/95), är sådan att för att gäldenärens rätt att bestämma över egendomen skall begränsas krävs inte nödvändigtvis att egendomen t.ex. värderas eller omhändertas. För en utomstående är utmätningens rättsverkningar när det gäller lös egendom beroende av hans goda tro. Om gäldenären till en utomstående överlåter egendom, är det möjligt att den utomstående lättare än normalt kan åberopa god tro, om man t.ex. inte har hunnit eller kunnat märka egendomen som utmätt.

Förloppet enligt den föreslagna paragrafen skulle därmed kunna vara sådant, att t.ex. utmätningssmannen på gäldenärens boningsort mäter ut egendom som finns på annan ort, men den lokala utmätningssmannen sköter alla vidare åtgärder. Gäldenären fräntas besittningen av den egendom som är föremål för verkställigheten i de fall där detta är nödvändigt och praktiskt genomförbart. Utmätningen skall vid behov senare kompletteras med behövliga meddelanden och betalningsförbud, genom att egendomen märks, avskiljs eller tas ur gäldenärens besittning, värderas eller t.ex. katalogiseras mera noggrant än vad som varit möjligt vid själva utmätningen. Utmätningssmannen på den ort där egendomen finns skall också i andra än undantagsfall sköta exekutiva auktioner inom sitt eget verksamhetsområde.

Den lokala utmätningssmannen har också de bästa förutsättningarna att vid behov bereda översättningar av handlingar för gäldenären. Avsikten är att närmare föreskrifter om de åtgärder som den språkliga indelningen kräver skall utfärdas genom förordning. Vid utsökning av skatter och av avgifter som indrivs utan dom eller beslut har gäldenären rätt att av utmätningssmannen begära att verkställigheten avbryts på det sätt som stadgas i 9 § lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg. Begäran om

avbrott skall kunna göras till alla de utmätningmän som utfört åtgärder i ärendet.

Andring söks i enlighet med den nya 10 kap. 2 § utsökningslagen. Därmed söks ändring hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts. Respektive utmätningssman ger en sådan besväransvisning som lagen kräver om sina egna åtgärder till den tingsrätt inom vars genomföring stadgade domkrets åtgärden har vidtagits. Om gäldenären eller en annan ändringssökande skulle bli tvungen att överklaga utmätningssmannens åtgärder i olika tingsrätter, kan de anhängiga utsökningsbesvaren sammanföras till en tingsrätt med stöd av 10 kap. 15 § utsökningslagen.

I det fall att utmätningen utförs av någon annan än utmätningssmannen på gäldenärens boningsort, kan man inte alltid beakta 4 kap. 2—4 §§, vilka gäller utmätningsordningen eller gäldenärens rätt att anvisa egendom för utmätning. Om det efter sådan säkrande utmätning som avses i 1 mom. framgår att annan egendom borde ha mätts ut enligt nämnda stadganden, skall enligt 3 mom. denna andra egendom mätas ut, och den tidigare utmätning som utförts med stöd av 1 mom. återkallas. Den egendom som gäldenären anvisar för utmätning måste till sitt värde och till sina övriga i fråga om verkställigheten viktiga egenskaper motsvara den tidigare utmätta egendomen.

Den föreslagna paragrafen innebär inte en rätt att avvika från stadgandena om skydd för utomstående. Om man trots det med stöd av paragrafen har mätt ut egendom som tillhör en utomstående, kan utmätningen återkallas som en självrättelse i enlighet med nya 9 kap. 1—4 §§ utsökningslagen.

Om justitieministeriet med stöd av den nya 1 kap. 3 § 2 mom. 2 punkten utsökningslagen har bestämt att exekutionsverket eller exekutionsavdelningen i ett härad skall sköta uppgifter också inom ett annat härads område, har ifrågasvarande utsökningsmyndigheter allmän behörighet inom hela samarbetsområdet, och den föreslagna paragrafen tillämpas inte inom samarbetsområdet. Det samma gäller de uppgifter som justitieministeriet med stöd av 3 § 2 mom. 1 punkten har bestämt att skall skötas i samarbete.

34 e §. I denna paragraf föreslås att en utomstående skall åläggas en skyldighet att på grundvalen av ett närmast förmögenhetsrättsligt avtals- eller motsvarande förhållande mellan honom och gäldenären lämna

utmätningssmannen sådana uppgifter om gäldenärens förmögenhet som har samband med förhållandet i fråga. Med utomstående avses här på samma sätt som i andra stadganden i utsökningslagen där det talas om utomstående, alla andra än parterna i utsökningen, dvs. andra än gäldenären och borgenärerna. Den utomstående kan vara en fysisk person eller ett privat samfund, t.ex. ett kreditinstitut eller en försäkringsanstalt. Med utomstående avses också myndigheter och samfund som söker offentliga uppgifter, och på dessa tillämpas lagrummet utöver den skyldighet att lämna uppgifter som föreslås bli stadgad i 34 f § och för vilken redogörs nedan.

De uppgifter som begärs av en utomstående kan gälla bara gäldenärens ekonomiska ställning eller frågan om var hans egendom finns, samt när det gäller en arbetsgivare uppgifter om arbetstagarens adress och telefonnummer. Andra uppgifter behöver en utomstående inte lämna. Exempelvis sådana omständigheter som inte direkt gäller gäldenärens ekonomiska ställning, och som kan innebära att ett brottsrekvisit blir uppfyllt, behöver inte uppges. Därför står denna skyldighet att lämna uppgifter i den föreslagna omfattningen inte i strid med de stadganden i 17 kap. rättegångsbalken enligt vilka ett vittne förbjuds att vittna eller ges rätt att låta bli att vittna. En utomstående kan inte heller åberopa stadgandena om vittnande av den anledningen att gäldenären själv enligt utsökningslagen skulle vara skyldig att lämna uppgifterna i fråga. Eftersom det vid utsökningsförfarandet inte heller är frågan om ett förfarande som är jämförbart med en rättegång, där saken avgörs eller rättsläget fastställs på basis av den information som givits, berättigar rättegångsbalkens stadganden om vittnesmål inte heller en utomstående att låta bli att lämna uppgifter. Om en rättegång senare inleds i saken, gäller naturligtvis rättegångsbalkens normala stadganden om vittnesmål.

Man får av en utomstående begära uppgifter bara i ett enskilt utsökningsärende. Uppgifterna skall dessutom vara nödvändiga för verkställigheten. Utmätningssmannen har bara rätt att fråga efter uppgifter om gäldenären. Uppgifter om övriga parter vid utsökningen eller om utomstående har han inte rätt att begära. Primärt är det naturligtvis gäldenären själv som är skyldig att lämna uppgifter. I de fall då de uppgifter som gäldenären

lämnat kan betraktas som tillförlitliga, behöver utomstående inte tillfrågas. I de fall då gäldenären försöker undvika utsökning är det dock nödvändigt att utmätningsmannen sedan ärendet blivit anhängigt kan vända sig direkt till en utomstående.

Innan utmätningsmannen kan fråga efter uppgifter om gäldenären måste ett konkret utsökningsärende vara anhängigt. Utmätningssmannen kan begära information av en utomstående först när en borgenär som har en utsökningsgrund eller rätt till verkställighet utan dom eller utslag har gjort en behövlig ansökan om utsökning och utmätningsmannen har regional behörighet. Ärendet skall också finnas antecknat som inkommet i dagboken, så att det utsökningsärende i vilket uppgifterna begärs kan individualiseras genom sitt diarienummer.

Av ovan nämnda orsaker begränsas förfrågningarna till enskilda fall. Lagrummet ger ingen möjlighet att t.ex. sammankoppla ett kreditinstituts och utmätningsmannens kundregister med hjälp av adb. Däremot krävs det naturligtvis inte att utmätning redan skall ha verkställts för att uppgifterna skall kunna fås. Kravet på att det skall vara frågan om ett enskilt utsökningsärende innebär inte att man inte samtidigt av en utomstående kan begära uppgifter i flera enskilda fall, t.ex. i syfte att minska kostnaderna när förfrågningen sänds ut.

I förslaget ingår inga stadganden om hur förfrågan skall göras. Om det noggrant fanns angivet hur förfrågan skall göras kunde detta i praktiken vara till stort förfång för verksamheten, eftersom de situationer i vilka förfrågningarna görs varierar mycket beroende på tidpunkt, ort, om ärendet är brådskande och andra omständigheter. Utmätningssmannen och den som svarar på frågorna kan sinsemellan komma överens om det sätt som är mest lämpligt i varje enskilt fall. Så förfar man redan nu i praktiken i fråga om de uppgifter som är tillgängliga enligt den gällande lagen. Därmed kan uppgifterna lämnas skriftligt eller t.ex. per telefax eller i undantagsfall också muntligt, i det fall att den som lämnar uppgifterna kan vara övertygad om att det är utsökningsmyndigheten som begär uppgifterna och att ett utsökningsärende som gäller gäldenären är anhängigt. För dataöverföring av uppgifter krävs ett avtal mellan de berörda parterna.

Enligt 1 mom. 1 punkten är en utomstående skyldig att uppge om han i sin besittning

har egendom som tillhör gäldenären eller annars har bestämmanderätten över sådan egendom, samt egendomens art. En förfrågan kan göras t.ex. till banken för att utreda om gäldenären har ett bankfack eller om banken sköter eller som säkerhet har av hans egendom och om det eventuellt finns skulder som belastar denna egendom. Också t.ex. en fastighetsförmedlare eller advokat är tvungen att uppge om han för förmedling, i förvar eller annars i sin besittning har egendom som tillhör gäldenären.

En utomstående skall enligt 2 mom. uppge om gäldenären har en fordran på honom, samt grunden för fordran och dess belopp. Med fordran avses alla slag av i allmänhet på lag eller avtal grundade betalningar i pengar, t.ex. sådana betalningar som gäller entreprenader, köpesummor och inkomst av näringsverksamhet, oberoende av om de är engångsbetalningar eller utgör återkommande inkomst. Också bankdepositioner och försäkringsersättningar är sådana fordringar som avses här.

Momentets 3 punkt gäller uppgifter som hjälper utmätningsmannen att hitta gäldenärens egendom. En utomstående som med gäldenären har ingått ett avtal eller gjort något annat arrangemang genom vilket han har fått uppgifter om gäldenärens tillgångar är skyldig att ge dessa uppgifter. Med utomstående avses här uttryckligen en sådan person eller ett sådant samfund som själv står i ett avtalsförhållande som gäller egendom till gäldenären, däremot inte t.ex. en advokat eller en annan utomstående som har hjälpt till att utarbeta avtalet. Utomstående enligt detta lagrum kan vara t.ex. den andra parten i ett köp eller något annat avtal, en hyresvärd, den som upprätthåller ett lagerområde, en speditionsfirma, en båtklubb, en bank och ett försäkringsbolag. Avtalspartnern skall berätta om avtalets eller arrangemangets närmare innehåll med den noggrannhet som behövs för verkställigheten.

En arbetsgivare blir enligt momentets 4 punkt skyldig att lämna utmätningsmannen uppgifter om gäldenärens arbetsförhållande och lön liksom om hans adress och telefonnummer. Arbetsgivaren skall t.ex. uppge hur länge arbetsförhållandet har varat och vilken karaktär arbetstagarens arbetsuppgifter har. Dessa sistnämnda uppgifter kan behövas t.ex. då man vill utreda om det finns förutsättningar att inleda ett förfarande enligt 4 kap. 9 b § utsökningslagen, där utmätnings-

mannen kan besluta om beloppet av gäldenärens skäligen lön i det fall att gäldenären för att undvika utmätning arbetar till alltför låg lön. I detta sammanhang föreslås inte upphävning av 4 kap. 18 e § 3 mom. utsökningslagen, enligt vilket arbetsgivare och myndigheter, om inte annat stadgas, skall lämna utmätningssmannen de uppgifter som behövs för utmätning av lönen, eftersom stadgandet inte står i strid med förslaget.

Den här föreslagna paragrafen blir enligt dess 2 mom. subsidiär och gäller de fall då det inte finns särskilda stadganden om rätten för en utomstående att lämna utsökningsmyndigheten uppgifter som annars skall hållas hemliga. Ett sådant specialstadgande är t.ex. 33 § 3 mom. lagen om värdeandelskon-

ton. Av de orsaker som nämns i avsnitt 3.2. och 4. i den allmänna motiveringen skall den utomstående avgiftsfritt lämna uppgifterna till utmätningssmannen ifall dataöverföringen inte förutsätter adb. Ett stadgande om saken förslås bli intaget i 3 mom. Utmätningssmannen har rätt att få uppgifterna avgiftsfritt oberoende av om skyldigheten att lämna dem bygger på ett specialstadgande eller på den föreslagna paragrafen.

Om en utomstående vägrar att lämna de uppgifter som begärts av honom, kan utmätningssmannen enligt 4 mom. förelägga vite. Den utomstående skall lämna de begärda uppgifterna inom utsatt tid. Hur lång denna tid skall vara måste övervägas från fall till fall. Om den utomstående utan anledning och absolut vägrar att lämna en uppgift som han med säkerhet känner till eller minns, kan tidsfristen vara mycket kort. Men om en uppgift måste kontrolleras t.ex. i bokföringen eller i andra handlingar som inte genast finns tillgängliga, eller om det kan antas att den utomstående kommer att ge uppgifterna efter en betänketid, kan tidsfristen vara längre, t.ex. några dygn.

Om en utomstående uppsåtligt lämnar utmätningssmannen felaktiga uppgifter, kan han göra sig skyldig till medhjälp till gäldenärsbrott eller till försök till sådant. Vid beredningen av senare ändringar av utsökningslagen blir det aktuellt att bedöma behovet av ett särskilt straffstadgande.

34 f §. Enligt den här föreslagna paragrafen skall utmätningssmannen få en mera entydig och något mera omfattande rätt att få information av andra myndigheter och av samfund som sköter offentliga uppgifter. En

del av de register som nämns i paragrafen är redan nu tillgängliga för utmätningssmannen, men nuläget är rörigt och otillfredsställande.

Utmätningssmannen skall enligt 1 mom. ha rätt att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt få upplysningar om gäldenären av alla statliga, kommunala eller andra myndigheter samt av med dessa jämförbara samfund som sköter offentliga uppgifter. Sådana samfund är t.ex. posten, folkpensionsanstalten, pensionsbolagen, Pensionsskyddscentralen samt vissa tidigare statliga eller kommunala myndigheter som sköter offentliga uppgifter men som i dag arbetar i form av affärsverk eller bolag. Uppgifter om inkomster och tillgångar finns t.ex. hos skatteförvaltningen, arbetsmyndigheterna och folkpensionsanstalten. Flera ministerier eller deras underlydande ämbetsverk liksom också länsstyrelserna och andra tillståndsmyndigheter har uppgifter om företagarnas eller företagets tillgångar och övriga ekonomiska omständigheter.

I fråga om den här föreslagna paragrafen följer förslaget den princip som förklaras i motiveringen till 34 e §, enligt vilken uppgifter kan begäras bara i ett konkret, anhängigt utsökningsärende och att uppgifterna skall vara nödvändiga för verkställigheten.

Sättet att överlåta uppgifterna regleras inte, utan parterna skall komma överens om förhandlet på samma sätt som i fråga om 34 e §. Det är önskvärt att uppgifterna förmedlas per dator i de fall då förfrågningarna och informationen kan begränsas bara till de uppgifter om gäldenären som finns uppräknade i 1 mom. När det gäller t.ex. beskattningsuppgifterna är saken redan i dag ordnad på detta sätt. Men för att reda ut beloppen av gäldenärens olika pensioner och vem som betalar dem krävs i dag flera samtal och brev. Per dator skulle samma information finnas tillgänglig på ett ögonblick.

Att få kontakt med gäldenären är ofta lika viktigt som att få uppgifter om gäldenärens tillgångar. Ofta har gäldenären undgängomd egendom på det ställe där han bor eller vistas. Också för att utsökningsutredningen skall kunna göras måste gäldenären påträffas. Därför bör utmätningssmannen få alla uppgifter om adresser och telefonnummer, också sådana som är hemliga, samt övriga uppgifter som han behöver för att få kontakt med eller hitta gäldenären. Sådana uppgifter är t.ex. polisens information om bostadsaktiebolagens disponenter och gårdskarlar och

de uppgifter om gäldenärens adress och verkliga vistelseort som finns hos de myndigheter som betalar ut olika förmåner.

När de uppgifter som avses i 1 mom. skaffas fram skall det enligt 2 mom. beaktas att utsökningensmyndigheten inte får tillgång till känsliga personuppgifter som inte har samband med behandlingen av utsökningensärendet. Enligt 6 § 2 mom. personregisterlagen avses med känsliga uppgifter bl.a. personuppgifter vilkas syfte är att beskriva ras, någons samhälleliga uppfattning, brottsliga gärningar, någons hälsotillstånd och någons sexuella beteende. Också de uppgifter som gäller socialservice, utkomststöd och sociala understöd som någon har erhållit är känsliga. De sistnämnda har dock ofta samband med behandlingen av utsökningensärendet, eftersom förmånerna i fråga antingen kan utmätas eller som icke utmätningbara påverkar den skyddade andelens belopp enligt vad som stadgas i 4 kap. 7 § 2 mom. utsökningenslagen. För att förtydliga stadgandets tillämpningsområde kan justitieministeriet för utsökningensmyndigheterna meddela anvisningar enligt vilka dessa i första hand skall begära uppgifter ur vissa originalregister, t.ex. av skatteförvaltningen, Befolkningsregistercentralen och Pensionsskyddscentralen.

Också den föreslagna rätten att få information enligt denna paragraf är enligt 3 mom. subsidiär. Om det i någon annan lag stadgas om rätten för en myndighet eller ett samfund som sköter en offentlig uppgift att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt lämna uppgifter åt utsökningensmyndigheten, skall de stadgandena iaktas primärt. Stadgandet som gäller utlämnande av beskattningsuppgifter till utsökningensmyndigheten i den lag om beskattningsuppgifter som är under beredning skall vara primär i förhållande till den föreslagna paragrafen.

Enligt paragrafens 4 mom. skall också myndigheterna och de samfund som sköter offentliga uppgifter lämna uppgifterna åt utmätningensmannen avgiftsfritt oberoende av om skyldigheten att lämna ut uppgifter baserar sig på den föreslagna paragrafen eller på ett specialstadgande. Stadgandet skall inte gälla utlämnande av uppgifter med hjälp av adb. Avgiftsfriheten har behandlats i avsnitt 3.2. och 4. i den allmänna motiveringen.

34 g §. I utsökningenslagen finns för närvarande inga stadganden om utsökningensmyndigheternas tystnadsplikt. Eftersom det föreslås att utmätningensmannens rätt att få infor-

mation skall utvidgas, bör också i utsökningenslagen tas in stadganden om tystnadsplikten och dess omfattning samt om utmätningensmannens skyldighet att i vissa fall lämna uppgifter om brott och annat missbruk som han har uppdagat till andra myndigheter.

Det föreslagna stadgandet om tystnadsplikt blir subsidiärt. Om det på något annat ställe i utsökningenslagen eller i någon annan lag finns ett stadgande om utmätningensmannens skyldighet att överlämna uppgifter, skall det iaktas primärt.

Enligt paragrafens 1 mom. får utsökningensmyndigheten inte utan tillstånd av vederbörande yppa eller till egen eller annans fördel utnyttja information som gäller någon annans affärs- eller yrkeshemlighet eller en privatpersons personliga förhållanden. Utsökningensmyndigheten får inte heller yppa eller utnyttja sådana uppgifter om gäldenärens eller en utomståendes ekonomiska ställning som myndigheten har skaffat genom utsökningensutredningen eller annars vid verkställigheten. Utsökningensmyndigheternas förberedande utredningar om gäldenärens totala ekonomiska ställning får inte komma till utomståendes kännedom. Av dessa framgår gäldenärens ekonomiska ställning i vidare omfattning än av utmätningensprotokollet. Inte heller de uppgifter som utmätningensmannen har fått fram t.ex. med stöd av 34 e §, och som gäller en utomstående ekonomiska ställning, får yppas.

Enligt 1 mom. är utmätningensmannens beslut och protokoll dock offentliga, med undantag av protokollet över utsökningensutredningen, som skall hållas hemligt. Utsökningensutredningen gäller alltid de ovan nämnda uppgifterna som skall hållas hemliga, varför protokollet över utsökningensutredningen inte skall vara offentligt.

Frånsett att protokollet över utsökningensutredningen blir hemligt, innebär förslaget inte någon nämnvärd förändring i förhållande till dagens läge, där utmätningensmannens protokoll och beslut i princip är offentliga handlingar. Förslaget utvidgar i någon mån sekretessen när det gäller sådana uppgifter som inte antecknas i protokoll eller beslut. I praktiken är skillnaden dock inte betydande, för också i dag får sökandena enligt principerna i 5 § lagen om allmänna handlingars offentlighet bara enligt prövning uppgifter ur inofficiella utredningar som uppstått hos utsökningensmyndigheterna.

Något förbud mot utbyte av information utsökningsmyndigheterna emellan föreslås inte. Detta nämns uttryckligen i 1 mom. Eftersom verkställighetsärenden överförs från ett utsökningsdistrikt till ett annat och en utsökningsman kan begära handräckning av en annan, måste också de upplysningar som inhämtats under verkställigheten eller annars kunna förmedlas till en utmättningsman som sköter saken i ett senare skede. Informationsutbytet utsökningsmyndigheterna emellan är av inofficiell karaktär och förutsätter inte att ett utsökningsärende är formellt anhängigt. Det föreslagna stadgandet avser förfrågningar i enskilda fall, och leder inte till att det skapas ett riksomfattande utsökningsregister. Frågan om förutsättningarna för ett sådant i och för sig behövt register måste utredas separat, liksom också frågan om vilka uppgifter som kunde tas in i registret.

Om en utmättningsman anlitar en sakkunnig, t.ex. en bokförare, en revisor eller någon som värderar egendomen, gäller för dessa enligt 1 mom. samma tystnadsplikt som för utsökningsmyndigheterna.

Enligt 2 mom. har den som ansöker om utsökning, utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt i 1 mom., rätt att av utsökningsmyndigheten få del av utsökningsutredningen samt av andra uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning som utsökningsmyndigheten har skaffat fram. Rätten att lämna ut uppgifterna gäller bara utsökningsmyndigheten, inte t.ex. en utomstående som på uppdrag av utmättningsmannen utför ett uppdrag. Uppgifterna om den ekonomiska ställningen skall ges oberoende av om de ingår i utsökningsutredningen eller inte. Där emot behöver man inte heller åt sökanden lämna uppgifter som inte ingår i utsökningsutredningen och som gäller affärshemligheter eller personliga förhållanden, när dessa inte direkt har samband med gäldenärens ekonomiska ställning. Där emot är alla de uppgifter som det har ansetts nödvändigt att ta in i utsökningsutredningen partsoffentliga för sökandens del.

Också de av utmättningsmannen inhämtade uppgifter som behövs för väckande av återvinningstalan får enligt 2 mom. överlämnas till den som har ansökt om utsökning. Uppgifterna får ges ut i det fall att utsökningsmyndigheten själv bedömer att det finns grund för återvinning. Med hjälp av uppgifterna kan sökanden, om han så önskar,

väcka återvinningstalan eller göra en ansökan om säkringsåtgärder i saken.

För den sökande som på det sätt som avses i 2 mom. får uppgifter som skall hållas hemliga gäller tystnadsplikten enligt 1 mom., och borgenären får inte använda uppgifterna annat än i ett ärende som gäller utsökning, återvinning eller konkurs. Uttrycket täcker också motsvarande ärenden som gäller säkringsåtgärder. Enligt 5 § lagen om offentlighet vid rättegång skall domstolen till behövliga delar, t.ex. i fråga om affärshemligheter, besluta att den muntliga behandlingen skall ske bakom stängda dörrar samt besluta att det rättegångsmaterial som innehåller hemliga uppgifter skall hållas hemligt.

Det föreslagna specialstadgandet om partsoffentlighet i 2 mom. gäller endast den som begärt utsökning. Till övriga delar, t.ex. när det gäller övriga borgenärer och utomstående, avgörs frågan om partsoffentlighet i enlighet med lagen om allmänna handlingars offentlighet. Gäldenären har naturligtvis rätt att få del av de uppgifter om sig själv som utsökningsmyndigheten samlat in.

Oberoende av utmättningsmannens tystnadsplikt skall utmättningsmannen enligt 3 mom. anmäla till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten om han misstänker att gäldenären kan ha gjort sig skyldig till oredlighet som gäldenär, grov oredlighet som gäldenär, gäldenärsbedrägeri eller grovt gäldenärsbedrägeri. Anmälningsskyldigheten gäller bara brott som gäldenären eventuellt har begått. Utomstående måste kunna lita på att de kan lämna uppgifter om gäldenären utan att behöva vara rädda för att utmättningsmannen anmäler saken för åtal. En utomstående kan visserligen av annan anledning, t.ex. till följd av en normal polisundersökning med anledning av huvudbrottet bli åtalad t.ex. för medhjälp till brott. Om den utomstående har rätt att vägra vittna i saken, har inte heller utsökningsmyndigheten av de orsaker som nämns i avsnitt 2.1. i den allmänna motiveringen rätt att berätta för polisen om saken.

Det är meningen att anmälan skall göras beträffande sådana omständigheter som kan upptäckas i samband med den normala utsökningen. Utmättningsmannen behöver inte enkom börja undersöka saken. Om gäldenären kan ha gjort sig skyldig till en lindrigare gärning än vad som nämns ovan, t.ex. gäldenärssvek eller gäldenärsförseelse, har utmättningsmannen rätt att lämna behövliga upp-

gifter till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten. Härvid är det inte frågan om en egentlig brottsanmälan, utan ett tillkännagivande inom ramen för det normala informationsutbytet myndigheterna emellan, så att en annan myndighet eventuellt kan vidta åtgärder.

Utmätningssmannen har oberoende av stadgandena om tystnadsplikt rätt att lämna de behöfliga uppgifter om gäldenärens eventuella missbruk också till andra myndigheter, t.ex. skattemyndigheterna, Arbetskraftsmyndigheterna eller konkursombudsmannen.

Brott mot den i paragrafen avsedda tystnadsplikten skall enligt 4 mom. straffas i enlighet med 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen, som gäller tjänstemän, eller om strängare straff stadgas på något annat ställe i lag.

4 kap. Om utmätning

10 §. Det förekommer ofta att gäldenärerna genom olika åtgärder systematiskt skyddar sin egendom för utsökning, ibland i god tid och ibland strax innan verkställigheten inleds. Gäldenärerna kan kringgå verkställigheten bl.a. så att de skenbart överför egendom på utomstående genom falska handlingar, utan att avsikten har varit att överföra äganderätten. Det är t.ex. vanligt att gäldenären använder och utan ersättning i sin besittning har egendom som han tidigare har sålt eller annars överlåtit åt en släkting eller, om gäldenären är ett bolag, åt ett annat bolag som de facto ägs av samma person. Eftersom egendomen finns i gäldenärens besittning, har man här kunnat ingripa med stöd av 4 kap. 9 § utsökningslagen. Men om också besittningsrätten har överlåtit åt en utomstående, har verkställighetsåtgärder inte kunnat vidtas, med undantag av de fall då gäldenärens äganderätt har varit klar.

Enligt den föreslagna paragrafen också egendom som finns i en utomståendes besittning kan mätas ut, om man av omständigheterna kan sluta sig till att egendomen sannolikt tillhör gäldenären. Det föreslagna stadgandet gäller olika slag av arrangemang där egendom som sannolikt ägs av gäldenären finns i en utomståendes besittning. Oftast är dessa utomstående i återvinningslagen avsedda närstående.

Frågan om hur sannolikt det är att gäldenären har äganderätten till egendomen måste

prövas särskilt i varje enskilt fall på basis av den utredning som utmätningssmannen har skaffat fram och som parterna har framlagt och de påståenden som gjorts. Avsikten är att utmätningssmannen inte utan bevis på att penningmedel har överförts skall behöva tro på en sådan handling eller annan utredning som uppenbart är uppgjord i syfte att undvika verkställigheten, utan åtgärderna kan fortgå och en säkrande utmätning kan utföras. Detta är viktigt särskilt vid uppspårande av vinningen av brott, men också när man söker efter andra ohederliga gäldenärens egendom.

Enligt förslaget skall den utomståendes rättigheter tryggas på så sätt att utmätningssmannen skaffar fram utredning i saken och fattar ett motiverat beslut i enlighet med 3 kap. 32 a § och först efter detta ger den utomstående en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Om egendomen klart tillhör gäldenären behöver en anvisning inte ges, eftersom utmätningen då inte har utförts med stöd av den aktuella paragrafen. I en sannolikhetssituation skall en anvisning däremot alltid ges när egendomen har mätts ut ur den utomståendes besittning. Avsikten är att den utomstående i ett sådant fall något lättare skall få en anvisning än i ett fall då den utmäta egendomen har funnits i gäldenärens besittning.

När en anvisning ges blir följden enligt den nya 9 kap. 14 § utsökningslagen att verkställigheten avbryts. Verkställighetstvisten skall därefter i enlighet med 9 kap. 8 § 2 mom. 3 punkten anhängiggöras mot borgenären och gäldenären inom fyra veckor från delfäendet av anvisningen. I och med att verkställigheten avbryts får de olika parterna tid och möjlighet att reda ut ägoförhållandena kring egendomen. De flesta fall är enligt en bedömning av nuläget sannolikt så klara att det är ganska lätt att skilja mellan missbruk och verkliga egendomsöverlåtelser.

Men om utmätningssmannen efter det att han har gett en anvisning får en ny utredning om den utomståendes äganderätt, kan han rätta utmätningen, och då ger inte heller anvisningen anledning till vidare åtgärder. I yttersta fall kan utmätningssmannen sannolikt genom självrättelse återkalla utmätningen också i det fall att saken redan har blivit anhängig i tingsrätten. I motsats till vad som är fallet vid utsökingsbesvär, är utmätningssmannens ärendet då inte anhängigt vid domstol, eftersom verkställighetstvisten gäller ett civil-

rättsligt mål. Därmed finns det inget formellt hinder för en självrättelse. Om utmätningssmannen genom en självrättelse återkallar utmätningen, skall den talan som väckts avvisas som verkställighetstvist. Saken förfaller om det inte i övrigt föreligger ett rättsligt behov att fortsätta behandla den som ett normalt tvistemål. I oklara fall skall ingen självrättelse göras. Huruvida tingsrätten har utfärdat ett förordnande om avbrott med anledning av talan i verkställighetstvist eller inte påverkar inte möjligheten till självrättelse, eftersom det inte är frågan om fortsatta utsökningsåtgärder, utan om återkallande av en redan utförd åtgärd.

Enligt det nya 3 mom. i 3 kap. 32 § utsökningslagen skall till en utomstående vars rätt verkställigheten kan kränka också genast sändas en kopia av protokollet eller utmätningssmannens beslut eller utmätningssmannens beslut eller utmätningssmannens påståendet om äganderätt redan före utmätningen, borde man för att undvika oklarheter sträva därefter att besväransvisning och anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges samtidigt, varvid både besvärstiden och tiden för anhängiggörande av en verkställighetstvist börjar löpa samtidigt. Ändring skall sökas inom tre veckor och talan i verkställighetstvist väckas inom fyra veckor. Den utomstående har i detta fall rätt att välja vilketdera rättsskyddsmedlet han vill använda. Om den utomstående anser att hans äganderätt är klar, är det sannolikt att han hellre anför besvär över utsökningsåtgärden än väcker talan i tvistemål. I ett besvärssakande kan dock fullföljdsdomstolen senare ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, om den anser att äganderättsfrågan är så oklar att den bör prövas som ett tvistemål.

Om den utomstående dock framställer sitt påstående först efter utmätningen, men inom besvärstiden, har han enligt den nya 9 kap. 13 § utsökningslagen den valmöjlighet som förklaras i föregående stycke. Om däremot utmätningen för den utomståendes del har vunnit laga kraft och han först därefter framställer sitt påstående, kan han inte längre överklaga åtgärden. I stället skall han också i detta fall få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, om det enligt 9 kap. 6 § 2 mom. är möjligt, dvs. så länge slutredovisningen inte har gjorts och medlen avsänts.

7 kap. Om verkställighet av beslut om säkringsåtgärder

17 §. Till 7 kap. utsökningslagen föreslås bli fogad en ny 17 §, enligt vilken utmätningssmannen å tjänstens vägnar kan belägga överlåten egendom med kvarstad i ett sannolikt fall av återvinning. Avsikten med den föreslagna paragrafen är att säkerställa att egendomen finns kvar tills dess sökanden i den ordning som anges i rättegångsbalken hinner ansöka hos tingsrätten om säkringsåtgärder före återvinningsrättegången.

I 1 mom. sägs att om det vid utsökningsutredningen eller annars vid verkställigheten framgår att egendom som gäldenären har överlåtit sannolikt kan fås att återgå med stöd av 3 kap. 35 §, och ärendet inte tål uppskov, kan utmätningssmannen bestämma att egendomen skall beläggas med kvarstad. I de fall som här avses fattar utmätningssmannen å tjänstens vägnar beslutet om kvarstad och verkställer det omedelbart.

En förutsättning för kvarstad är enligt 1 mom. att det sannolikt är fråga om en återvinningssituation. Gäldenären har med andra ord överlåtit eller pantsatt egendom genom en rättshandling som sannolikt skulle återgå på de grunder som anges i lagen om återvinning till konkursbo (nedan återvinningslagen) om sökanden skulle väcka talan. En utmätningssåtervinning leder inte till att rättshandlingen upphävs i sin helhet, utan endast till den del som behövs för att sökandens fordran skall bli betald.

För en s.k. allmän återvinningsgrund, om vilken det stadgas i 5 § återvinningslagen, krävs ond tro parterna emellan, i motsats till de övriga återvinningsgrunderna enligt 6—14 §§. Kravet på att återvinningsgrunden skall vara sannolik innebär att utsökningsmyndigheten inte kan börja dra särskilt långt gående slutsatser om att det har förekommit ond tro. Därför kommer det föreslagna stadgandet sannolikt främst att tillämpas på gåvor och avtal av gåvonatur samt på betalning av skulder med ovanliga betalningsmedel.

Den föreslagna ordalydelsen utesluter inte att egendomen kan beläggas med kvarstad även om en utomstående som har fått en överlåtelse av gäldenären har överlåtit den i sin tur. För återvinning krävs dock enligt 20 § återvinningslagen att den senare överlåtelseägaren kände till eller borde ha känt till de omständigheter som kan leda till att

rättsåtgärden återgår. Det föreslagna stadgandets krav på sannolikhet i kombination med det nämnda villkoret innebär att egendomen inte kan beslagtas hos en senare överlåtelse tagare annat än i undantagsfall.

Enligt det föreslagna stadgandet skall endast egendom som har överlåtits kunna beslagtas. Om gäldenären har överlåtit pengar till en utomstående, kan annan egendom inte beläggas med kvarstad, och om gäldenären har överlåtit ett visst föremål, kan annan egendom eller pengar inte beläggas med kvarstad i dess ställe. Om överlåtelse tagaren har skingrat egendomen, är det inte möjligt att vid utskökningsförfarandet börja bestämma den skingrade egendomens värde. Om överlåtelse tagaren åberopar att han i stället för att återbära egendomen vill betala en ersättning enligt 15 § 3 mom. återvinningslagen, förhindrar det inte kvarstaden. Domstolen avgör vid en eventuell senare återvinningsrättegång frågan om återbäringen kan göras i form av ersättning.

En ytterligare förutsättning för återvinningskvarstad är att saken inte tål uppskov. Den här föreslagna ordalydelsen är densamma som i 3 kap. 3 § tvångsmedelslagen (450/87), som gäller interimistiska åtgärder, där det sägs att om saken inte tål uppskov får undersökningsledaren eller åklagaren belägga egendom som tillhör den för brott misstänkte med tillfälligt skingringsförbud eller tillfällig kvarstad, tills domstolen har meddelat beslut i ärendet. Särskilt om utmätningssmannen anser att överlåtelse tagaren kan gömma undan eller skingra den egendom som gäldenären har överlåtit åt honom, kan han besluta om kvarstad. Förutsättningen att ärendet skall vara brådskande innebär att stadgandet inte kan tillämpas på t.ex. sådana återvinningsfall där en utomstående har fått oskäligen fördel redan under en lång tid, exempelvis i form av överstor lön.

Kvarstad enligt paragrafen verkställs på tjänstens vägnar. Frånsett stadgandena om säkerhet, verkställs kvarstaden med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i 7 kap. utskökningslagen. Då blir t.ex. de i 1—3 §§ reglerade verkställighetssätten tillämpliga. Utmätningssmannen kan utfärda ett skingringsförbud i stället för att ta egendomen i beslag. Kvarstaden kan beroende på sakens karaktär naturligtvis verkställas utan förhandsanmälan, i enlighet med den princip som framgår av 4 §. Icke utmätningssbar egendom kan inte heller beläggas med åter-

vinningskvarstad (5 §).

Kvarstaden verkställs utan krav på säkerhet av sökanden. Å andra sidan har den utomstående inte möjlighet att ställa en s.k. avvärjningssäkerhet, om vilken det stadgas i 7 kap. 12 § 2 mom. utskökningslagen. Eftersom det är frågan om kvarstad i syfte att trygga bättre rätt, där villkoren för avvärjningssäkerheten också i övrigt är strängare än vanligt, har det inte ansetts nödvändigt att tillåta avvärjningssäkerhet när det gäller sådan mycket kortvarig kvarstad som förslås här. Om den utomstående åsamkas olägenhet av att egendomen förs bort, och de förutsättningar som anges i 7 kap. 2 § uppfylls, kan egendomen lämnas i hans besittning. När sedan tingsrätten har gett sitt slutliga eller interimistiska kvarstadsbeslut, är det frågan om normal verkställighet av ett beslut om säkringsåtgärder. Om sökandens motpart i det skedet ställer en lagenlig avvärjningssäkerhet, kan verkställigheten återkallas utan hinder av ordalydelsen i 2 mom. i den föreslagna paragrafen.

I det fall att gäldenären inte har överfört äganderätten till en utomstående utan endast åt honom pantsatt egendomen för en fordran där avtal om säkerhet inte har ingåtts när fordran uppkom, är det frågan om egendom som tillhör gäldenären. Enligt 4 kap. 12 § utskökningslagen förhindrar det faktum att egendom har överlåtits som pant inte att den mäts ut. Eftersom utmätningen borde leda till att också borgenären får en prestation kan utmätningen förhindras av att värdet av den pantsatta egendomen och den fordran som belastar den är lika stora. I ett sådant fall kan dock utmätningssmannen enligt den föreslagna paragrafen bestämma att den pantsatta egendomen skall beläggas med kvarstad. Kvarstaden bygger på att hindret för utmätningen sannolikt är tillfälligt och försvinner när återvinningsrättegången är slutförd.

Utmätningssmannen skall enligt 2 mom. genast på lämpligt sätt ge ett meddelande om beslaget åt den utomstående, som således kan vara överlåtelse tagaren eller panthavaren. Ett meddelande behöver inte ges om den utomstående har varit närvarande vid kvarstadsförfattningen.

Utmätningssmannen skall enligt 2 mom. också, så snart han får kontakt med sökanden, på lämpligt sätt fråga denne om kvarstaden skall hållas i kraft. Förfrågan är nödvändig för att sökanden skall få tillfälle

att besluta om kvarstaden, som gjorts i hans intresse, skall fortgå. För sökanden torde en eventuell skadeståndsskyldighet med anledning av kvarstaden kunna uppstå först efter det att han har meddelat att kvarstaden skall förbli i kraft. Förfrågan skall göras också då sökanden i enlighet med 3 kap. 7 § 1 mom. utsökningslagen har begärt verkställighet på grundvalen av en dom som saknar laga kraft, och därmed är ersättningsansvarig i enlighet med 14 § 1 mom. i samma kapitel. Att förfrågan görs också i det sistnämnda fallet är motiverat, eftersom den ersättningskyldighet som avses i den föreslagna paragrafen inte är direkt beroende av att den utsökningsgrund som sammanhänger med rättsförhållandet mellan sökanden och galdenären kvarstår i fullföljdsinstanserna, utan är knuten till ett annat rättsförhållande. Eftersom kvarstaden under utsökningsförfarandet enligt den föreslagna paragrafen dock blir mycket kortvarig, uppstår det sällan situationer där en utomstående före behandlingen i tingsrätten åsamkas skada som skall ersättas.

Att verkställa kvarstad enligt stadgandet hör inte till de uppgifter som endast utmätningsmannen är behörig att utföra. För att stadgandet skall bli effektivt är det väsentligt att också biträdande utmätningsmannen i sådana situationer som snabbt uppstår i det praktiska arbetet på fältet kan verkställa en sådan interimistisk kvarstad som avses här. Det är dock att rekommendera att häradsfogden eller länsmannen själv frågar sökanden om kvarstaden skall bestå. För att sökanden skall kunna bedöma hur en eventuell återvinningstalan kan lyckas och hur stor risken för skadestånd är, är det viktigt att han informeras om situationen av en utsökningsmyndighet med juristutbildning.

En kvarstad som utmätningsmannen har förordnat är i kraft en kort tid, högst två veckor. Utmättningsmannen skall få kontakt med sökanden som inom den utsatta tiden antingen skall meddela att kvarstaden inte behöver hållas i kraft, varvid den genast skall återkallas, eller för utmätningsmannen lägga fram tingsrättens beslut om säkringsåtgärder i saken. Om sökanden inte kan nå inom den utsatta tiden, skall kvarstaden återkallas. Om sökanden när utmätningsmannen frågar om kvarstaden skall fortgå meddelar att han inte är villig att till tingsrätten lämna en ansökan om säkringsåtgärder enligt 7 kap. 5 § rättegångsbalken, skall kvarstaden

genast återgå. Men om en eller flera sökanden säger att han vill göra en sådan ansökan, förblir kvarstaden i kraft, dock för högst två veckor efter det att den påförts. Ansökan om kvarstad skall göras på normalt sätt till den tingsrätt som bestäms enligt 10 kap. rättegångsbalken. Sökanden skall då inom denna tid till utmätningsmannen lämna tingsrättens förkastande eller godkännande beslut i ärendet om säkringsåtgärden. Om inte sökanden inom utsatt tid underrättar utmätningsmannen om saken, återkallar utmätningsmannen kvarstaden. Om sökanden meddelar eller utmätningsmannen annars, t.ex. av en utomstående, får veta att tingsrätten har avslagit eller avvisat sökandens ansökan om säkringsåtgärder, skall kvarstaden genast återkallas. Men om det däremot läggs fram en utredning om att tingsrätten inom de utsatta två veckorna har godkänt ansökan, förblir den av utmätningsmannen utsatta kvarstaden i kraft tills den av tingsrätten förordnade kvarstaden kan verkställas, dock i högst två veckor räknat från tingsrättens beslut. Den sistnämnda verkställigheten innebär då att sökanden gör en ansökan om verkställighet och ställer säkerhet. Tingsrättens beslut verkställs på normalt sätt med iakttagande av stadgandena i 7 kap. utsökningslagen. Också i fråga om avvärjningssäkerhet gäller vad som stadgas i 7 kap. 12 §.

Eftersom tiden för att få ett beslut om säkringsåtgärder i tingsrätten är mycket kort och eftersom en grundläggande förutsättning för säkringsåtgärder för återvinning är att saken är brådiskande blir det tingsrättsbeslut som avses i det föreslagna stadgandet i praktiken i de flesta fall ett interimistiskt beslut om säkringsåtgärder som avses i 7 kap. 5 § 2 mom. rättegångsbalken.

I det beslut genom vilket utmätningsmannen har belagt egendomen med kvarstad får enligt 3 mom. ändring inte sökas genom besvär. Besvärsförbudet har motiverats med att åtgärden är kortvarig. Eftersom en kvarstad som utmätningsmannen har förordnat är i kraft i högst två veckor, hinner tingsrätten inte avgöra besvärsärendet inom den utsatta tiden. Det är inte heller önskvärt att det vid tingsrätten samtidigt finns anhängigt ett besvärsärende och en ansökan om fortsatt kvarstad, vilka gäller samma kvarstadsärende. Dessutom skulle besvärsärendet med beaktande av den nya 10 kap. 2 § utsökningslagen kunna vara anhängigt vid en annan tingsrätt än det ärende som gäller säk-

ringsåtgärder. Besvärsförbudet står också i samklang med 7 kap. 14 § 2 mom. rättegångsbalken, där det stadgas om förbud att överklaga domstolens interimistiska beslut om kvarstad. En part i ärendet kan naturligtvis beträffande utmätningsmannens agerande i ett sådant kvarstadsärende som här avses anföra en s.k. förvaltningsklagan till länsstyrelsen eller till de allmänna högre myndigheter där klagan kan anföras.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

I den utsökningsförordning som utfärdas med stöd av utsökningslagen skall göras behövliga tillägg och ändringar, bl.a. beträffande arkiveringen av uppgifter som skall hållas hemliga samt om utarbetande av ex-

peditioner på vederbörande språk när verkställigheten sker över verksamhetsområdesgränserna.

3. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen kan träda i kraft tidigast i samband med lokalförvaltningsreformen, den 1 december 1996, eftersom en del av stadgandena bygger på de ändringar i utsökningslagen som träder i kraft vid den tidpunkten. Eftersom förslagen å andra sidan på ett naturligt sätt ansluter sig till de ändringar som gäller utsökningsmyndigheterna, föreslås att lagen skall träda i kraft vid den nämnda tidpunkten.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i utsökningslagen av den 3 december 1895 4 kap. 10 § 1 mom., sådant det lyder i lag av den 22 mars 1996 (197/96), samt fogas till 3 kap. nya 21 c, 34 e—34 g §§ samt till 7 kap. en ny 17 § i stället för den 17 § som upphävts genom lag av den 22 juli 1991 (1066/91) som följer:

3 kap.

Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

21 c §

Om verkställigheten annars kunde äventyras,

1) kan den utmätningsman som med stöd av 21, 21 a eller 21 b § är behörig, utan hinder av vad som stadgas om överföring av ärenden och handräckning, mäta ut egendom som finns inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde,

2) kan den utmätningsman inom vars verksamhetsområde det finns egendom som tillhör gäldenären mäta ut den egendom som finns där eller inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde, även om han inte annars är behörig, och

3) kan den utmätningsman som är behörig med stöd av 21, 21 a eller 21 b § eller med stöd av 2 punkten, utan hinder av 4 kap. 14 och 17 §§, mäta ut lös egendom även om det inte är känt var egendomen finns, om den kan individualiseras tillräckligt noggrant utan att ses.

Vad 26 § stadgar gäller inte utmätning som avses i 1 mom. Utmätningssmannen kan utföra utmätning enligt 1 mom. inom sitt eget verksamhetsområde eller inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde. Efter utmätningen skall ärendet överföras till den utmätningsman som annars borde ha utfört åtgärden, om den sistnämnda utmätningsmannen finner överföringen ändamålsenlig eller om även han har mätt ut samma egendom.

Om det efter utmätning som har utförts med stöd av 1 mom. framkommer att annan egendom borde ha mätts ut enligt stadgande-

na om utmätningsordningen eller om gäldenärens rätt att anvisa egendom för utmätning, skall utmätningsmannen mäta ut nämnda egendom samt återkalla den tidigare utmätningen med iakttagande av 9 kap. 1—4 §§.

34 e §

För att utmätningsmannen skall få de uppgifter som behövs för verkställigheten skall en utomstående på förfrågan i ett enskilt utsökningsärende, utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt, för utmätningsmannen uppge

1) om han i sin besittning har egendom som tillhör gäldenären, eller annars har bestämmanderätten över sådan egendom, samt egendomens art,

2) om gäldenären har en fordran på honom, samt grunden för fordran och dess belopp,

3) om han med gäldenären har ingått ett sådant avtal eller arrangemang som kan vara av betydelse när det söks utmätningsbar egendom som tillhör gäldenären, och avtalets eller arrangemangets närmare innehåll, samt

4) de uppgifter om gäldenärens arbetsförhållande och lön samt om hans adress och telefonnummer som den utomstående har i egenskap av gäldenärens arbetsgivare.

Om det i någon annan lag finns ett stadgande om utsökningsmyndighetens rätt att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt få uppgifter av vederbörande, skall stadgandet iakttagas.

Utmätningssmannen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 2 mom. avgiftsfritt. Vad detta moment stadgar gäller inte uppgifter som har lämnats ut med hjälp av automatisk databehandling.

Om en utomstående vägrar att på begäran lämna de uppgifter som avses i 1 eller 2 mom., kan utmätningssmannen vid vite ålägga honom att lämna uppgifterna inom utsatt tid. Vitet föreläggs och döms ut i enlighet med 39—41 §§.

34 f §

För verkställigheten har utmätningssmannen i ett enskilt utsökningsärende rätt att, utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt och utöver de uppgifter som nämns i 34 e §, av en myndighet eller av ett samfund som sköter en offentlig uppgift få

1) uppgifter om gäldenärens inkomster och förmögenhet,

2) uppgifter om gäldenärens arbets- och tjänstgöringsförhållanden samt pensioner, och

3) uppgifter om gäldenärens adress och telefonnummer liksom andra uppgifter som utmätningssmannen behöver för att ta kontakt med gäldenären.

När de uppgifter som avses i 1 mom. skaffas fram skall det beaktas att utsökningsmyndigheten inte skall få tillgång till känsliga personuppgifter som inte har samband med behandlingen av utsökningsärendet.

Om det i någon annan lag finns ett stadgande om utsökningsmyndighetens rätt att utan hinder av stadgandena om tystnadsplikt få uppgifter av ifrågavarande myndighet eller samfund som sköter en offentlig uppgift, skall stadgandet iakttas.

Utmätningssmannen har rätt att få de uppgifter som avses i 1 och 3 mom. avgiftsfritt. Vad detta moment stadgar gäller inte uppgifter som har lämnats ut med hjälp av automatisk databehandling.

34 g §

Om inte något annat stadgas på något annat ställe i lag, får utsökningsmyndigheten, eller en annan person som utför en uppgift på uppdrag av utmätningssmannen, inte utan tillstånd av vederbörande för någon annan än en utsökningsmyndighet yppa eller till egen eller annans fördel utnyttja uppgifter om någon annans affärs- eller yrkeshemlighet eller om en privatpersons personliga förhållanden eller sådana uppgifter om gäldenärens eller en utomståendes ekonomiska situation som utsökningsmyndigheten har skaffat fram vid utsökningsutredningen eller annars vid verkställigheten. Utmätningssman-

ens beslut och förrättningsprotokoll är dock alltid offentliga, med undantag av protokollet över utsökningsutredningen, vilket skall hållas hemligt.

Utän hinder av 1 mom. har den som ansöker om utsökning rätt att av utsökningsmyndigheten få del av utsökningsutredningen samt av andra uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning som utsökningsmyndigheten har skaffat fram. Utmätningssmannen får också ge sökanden uppgifter som han har och som behövs för väckande av återvinningstalan. Sökanden får inte annat än i ett ärende som gäller utsökning, återvinning eller konkurs yppa eller till egen eller annans fördel utnyttja sådana uppgifter som avses i detta moment och som han har fått av utmätningssmannen.

Utmätningssmannen skall anmäla till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten, om han misstänker att gäldenären kan ha gjort sig skyldig till brott som avses i 39 kap. 1, 1 a, 2 eller 3 §§ strafflagen. Om gäldenären kan ha gjort sig skyldig till annan brottslig verksamhet, har utmätningssmannen rätt att lämna behövliga uppgifter om saken till åklagar- eller förundersökningsmyndigheten. Utmätningssmannen kan lämna behövliga uppgifter också till skattemyndigheterna, arbetsmyndigheterna, konkursombudsmannen eller någon annan myndighet om han konstaterar att gäldenären har gjort sig skyldig till missbruk.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna paragraf döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas på något annat ställe i lag.

4 kap.

Om utmätning

10 §

Om en utomstående påstår sig äga lös egendom som finns i gäldenärens besittning men han inte genast kan bevisa sin äganderätt, utgör detta inte hinder för utmätning av egendomen eller för annan verkställighet. Utmätningssmannen kan mäta ut också sådan lös egendom som en utomstående har i sin besittning men som av omständigheterna att döma sannolikt tillhör gäldenären. Frågan om den utomståendes äganderätt kan föras till domstol så som stadgas i 9 kap.

6—13 §§. Om den egendom som fanns i den utomståendes besittning har mätts ut med stöd av denna paragraf och den utomstående gör en invändning som gäller äganderätten, skall anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist alltid ges.

7 kap.

**Om verkställighet av beslut om
säkringsåtgärder**

17 §

Om det vid utsökningsutredningen eller annars vid verkställigheten framkommer att gäldenären har överlåtit eller som pant givit egendom åt en utomstående genom en rättshandling som sannolikt kan förklaras återgå med stöd av 3 kap. 35 §, och saken inte tål uppskov, kan utmätningsmannen genast bestämma att den överlåtna eller pantsatta egendomen skall beläggas med kvarstad. Frånsett stadgandena om ställande av säkerhet, verkställs kvarstaden med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i detta kapitel. Om den pantsatta egendomen dock

kan mätas ut, får kvarstad inte förordnas.

Utmätningssmannen skall genast på lämpligt sätt underrätta den utomstående om kvarstaden, om denne inte har varit närvarande vid förrättningen, samt fråga sökanden om han vill att kvarstaden skall hållas i kraft. Kvarstaden är i kraft högst två veckor från förordnandet. Om sökanden inom denna tid för utmätningsmannen lägger fram tingsrättens beslut om säkringsåtgärder i saken, förblir den av utmätningsmannen förordnade kvarstaden i kraft tills tingsrättens beslut kan verkställas, dock högst två veckor från tingsrättens beslut. En av utmätningsmannen förordnad kvarstad skall genast återkallas, om sökanden meddelar att han inte hos tingsrätten vill ansöka om säkringsåtgärder enligt 7 kap. rättegångsbalken, eller om tingsrätten har avslagit eller avvisat ansökan om sådana.

I ett beslut genom vilket utmätningsmannen har belagt egendom med kvarstad enligt 1 mom. får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1996.

Helsingfors den 4 oktober 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Kari Häkämies*